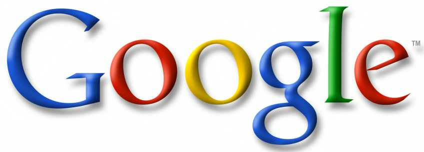
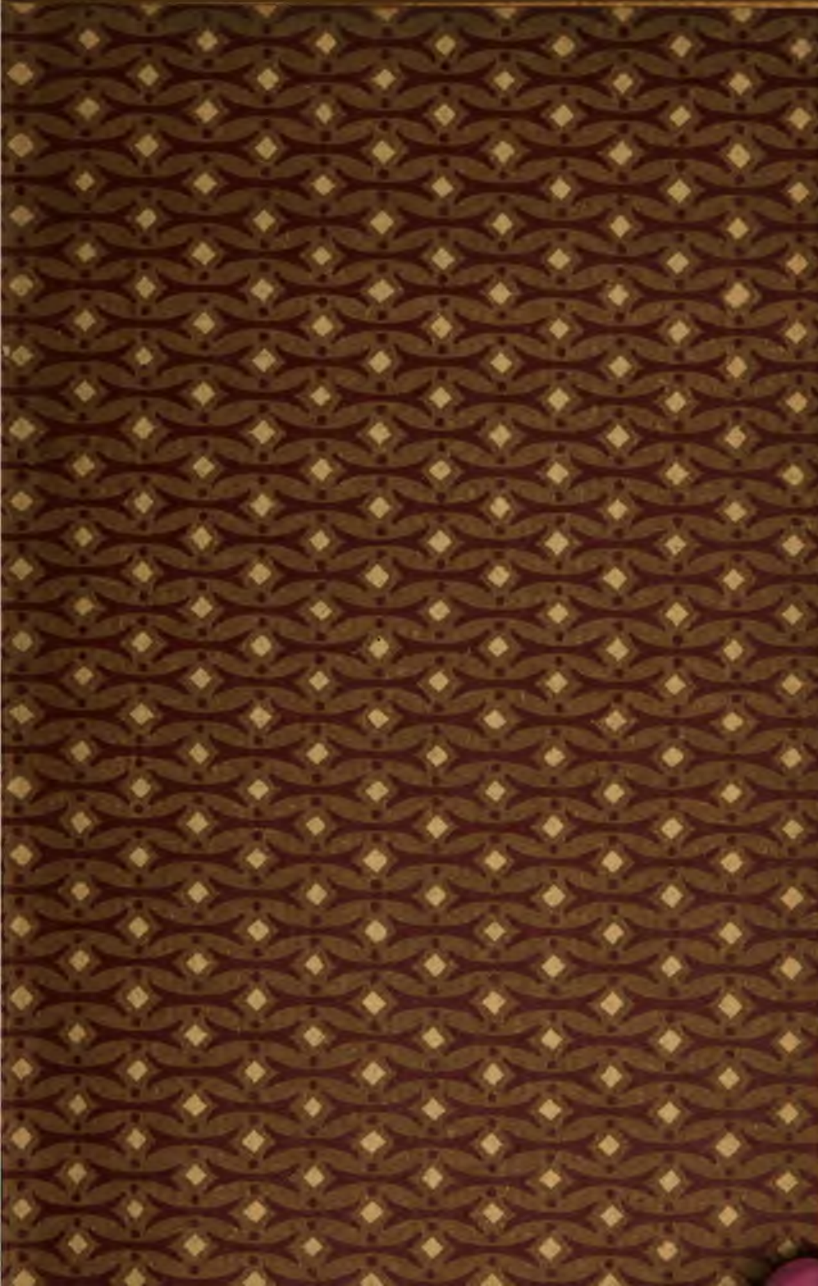

SPISY

JULIA ZEYERA

XXXIII.

NOVÉ BÁSNĚ

V PRAZE

NÁKLADEM ČESKÉ GRAFICKÉ AKCIOVÉ SPOLEČNOSTI »UNIE«

1907.

JULIUS ZEYER

NOVÉ BÁSNĚ

V PRAZE

NÁKLADEM ČESKÉ GRAFICKÉ AKCIOVÉ SPOLEČNOSTI »UNIE«

1907.

ČTVRTÝ TISÍC.

Tiskem »UNIE« v Praze.

NA SINAJI.

Jak často v samotě své hluboké
jsem o tom přemýšlel, co člověk jest,
co duše, hmota, a co jesti Bůh!
Jak každého, ty dávné záhady
do vírů bezedných mě lákaly,
a když mě závrať jala, hledal jsem
na tváři tvé, velebná přírodo,
ten snivý úsměv, jenž tak konejší.
Však na krátko vždy byl jsem skonejšen
a znova, opět marně hledal jsem,
co nikdo posud ještě nenašel,
a vlastní duch když nedal odpověď,
tu v čtení hroužil jsem se starých knih,
až přecházel mi zrak. Tak stalo se,
že jednou v noci bouřné, podzimní,
když vítr prázdným domem naříkal,
a měsíc letěl mraky jako pták,
nad divným spisem, zdolán horečkou,
nad knihou z tradic mágů složenou
jsem usnul na krátko, a divný sen,

pln toho, co jsem četl, myslil sám,
se zjevil mně tak živě, určitě,
že nikdy víc ho nezapomenu.

Mně zdálo se, na hoře Sinaji
že Mojžíše jsem viděl v onu noc,
jež byla čtyřicátá, v které bděl,
než sestoup' dolů v poušť, by prohlásil
před lidem svým, co káže Hospodin.
A vše, co myslil, cítil, věděl jsem,
— tak ve snu bývá, — jak bych cítil s ním
a myslil s ním, jsa jím a sebou přec.
Bděl před ohněm vysoko planoucím
a šlehajícím sterým jazykem
v mrak, který visel těžce nad horou
a nízce tak, že skal se dotýkal.
V něm Jahve skryt byl zrakům smrtelným.
A Mojžíš hleděl mlčky v širý kraj,
jenž dole prostíral se. Bílá zář
jej lunná pokrývala mátožně,
a zdála se bezbarvá, bledá poušť
tak nezemská, přízraku podobná,
tak něčím jiným než vždy bývala,
že Mojžíš ulekl se pojednou,
a nejistota, klam a smyslnost
všech našich lidských pojmů zjevily
se divně jeho duši. Otázka,
zda vskutku jest, co býti se nám zdá,
jím zachvěla a přemohla jej tak
ta neurčitost věcí, poznání,
že střemhlav s výše svatých nadšení
teď duše jeho v propast sletěla,

kde chmurná číhá, smrtná pochybnost.
Když pod horou ta zbledlá krajina
teď byla cos tak zcela jiného,
než před tím vždy, když z podob obou přec
jen jedna mohla býti pravdivou,
proč klamem nemohlo i vnitřním být,
co posud byl za boží brával hlas?
Což kdyby svět ten přec jen prázdným byl,
směs nepřátelských, slepých v boji sil?
Což kdyby snem jen bylo horečným,
co posud zdálo se mu zjevením?
Jak třásl se, že prázdný jest ten mrak,
v němž doufal, že se věčný Jahve kryl!
Krev mrazila jej v žilách, na hlavě
se vlasy zježily, a vytryskla
mu velká slza při té myšlence,
že mamem chorobného mozku byl
snad šeptající v duši onen hlas,
jenž buď se ozýval jak tichý van,
neb mocně orlím křídlem nesl jej
do výšin závratných! Že přeludem
snad lásky jeho k lidu byl ten Bůh,
jenž, domníval se, z domu otroctví
byl volal jej a celý Israel
na hrdou volnost, samo určenou?

Zřel v temný mrak a z temna němota
naň vanula jak hrozné zoufalství,
a vzkřikl zpola šílen: »Ozvi se!
Ó, promluv, Pane!«
Ticho bylo však . . .
»Což nejsi?« zvolal. »Nejsi, nebo spíš?«

1*

Hlas vyšel z mraku: »Nikdy neusnu,
a běda světu, kdybych zadříml
před časem svým na jeden okamžik!
Svět bez prodlení sesul by se v nic.«

Jak jásal Mojžíš uslyšev ten hlas!
Tak nebyl tedy klamem Jahve přec!
Až k zemi čelo sklonil, pravil pak:
»Před časem svým, díš! Přece věčným jsi?«
»Jak ty,« děl Jahve. »Doznám proměny;
vždyť vše jí podrobeno, — jen ne On.«
Tu s podivem se Mojžíš tázal jej:
»Což nejsi Tvůrcem, Bohem jediným?«

»Jsemť,« pravil, »stvořitelem světů těch,
jež vidět, chápat zpola dovedeš;
však nejsem víc než dechem vanoucím
z úst, kteráž nejsou, aniž dýchají.
Až dech zas vtáhnou, — věk můj pominul,
a se mnou vše, — co ve mně, tobě, vše.
Jsemť projev jedné z Jeho myšlenek,
jak lidstvo země jesti myšlenkou,
jak člověk snem jest všeho člověčství.
On ve mně jest, jak ve všemíru já —
a ty a já a vše zas bude v něm.«

»Jest tedy světlem, duší, rozumem?«
děl tiše Mojžíš, jehož mysl teď
se hroužila do hlubin myšlení
jak v moře lastura, a Jahvův hlas
mu odpověděl: »Není rozumem,
ač jeho příčinou a původcem,

ni světlem ani duší, ačkoli
jich obou jesti věčnou příčinou.«

A Mojžíš na to: »Tedy pověz mi,
ó, pověz Jeho jméno, vyslov je,
by duše moje pochopila taj!«

»To nelze,« zněla z mraků odpověď.
»Tak čisté jest to jméno, prosté tak,
že v lidské slovo vejít nemůže.
Jen tušit možno pravdu nejvyšší!«

Tu znovu Mojžíš zamyslil se zas
tak hluboce, že něm byl, hluch a slep,
a bezdnem záhad, v které nořil se,
cos jako úsvit vstříc mu kmitalo,
kus po kuse když snímal představy,
jež tvářnost měly lidskou, s pojmutí
té pramyšlenky, která nemůže
nic společného míti s člověkem
a s žádnou bytostí, jež stvořena,
leč býti neluštěnou hádankou.
A když byl všechno lidské odňal jí,
co na ní viselo jak marný šperk
na idólu, jejž modlář zdobit chce,
tu ohlas toho jména čistého,
jež vysloviti nelze po lidsku,
se v jeho nitru ozývati jal,
ten ohlas, který k svému prazvuku
se měl, jak stín se šerý k světlu má,
a ohlas ten zněl děsuplně: »Nic!«

Bol zoufalý zas zachvěl Mojžíšem
a probudil jej z mučících ho dum;
a hleděl kolem. Oheň shasínal,
mrak byl se rozplynul. Kde Jahve byl?
Již nebyl zde a přec byl přítomen!
Vždyť Mojžíš v sobě cítil Jej, a hle,
což nehleděl naň zdola, s pouště té,
kde ranní přísvit kouzlem mladistvým
se rozléval? Poušť velká, mlčící
svou tklivou tváří zřela k nebesům,
a duše v hmotě byla zřejmá tak,
že Mojžíš blahou cítil útěchu,
a velebil tu duši prostější,
a mnohem bližší svému původu,
než duše lidí hříchem bloudících;
a pravil si: »Jak všude Jahve jest
a nikde přec, tak ono živé »nic«
jest také »vše«. Neb »ano« v něm jak »ne«.
Teď s hory sejdu, čeká na mne lid,
a povím mu, co zjevila mi noc —«

Však zarazil se. »Jak to povědít,
když jasně myslit nedovedu to,
když každým slovem, v které těsnám to,
krok činím odbočný a nejistý?
Oh, každé ucho, jež mne uslyší,
dá jiný smysl slovům mlhavým,
a v šeru neurčitých pojmutí
sto nových model, tisíc, bezčetno
se zrodí vinou mého jazyka!
Ne, Jahve, s pololidskou tváří svou,
jak žije v pojmutí mých bratří dnes,

jest Bohem nejmožnějším, jediným,
a toho jedině jim zjevím teď.
Vše ostatní v své srdce pochovám!«

V tom vyšleh' první slunce paprslek,
jak zlatý výkřik zrozeného dne,
a Mojžíš stoupal zvolna v nížinu
před čekající lid svůj Israel;
však líce zahalil dřív závojem,
by neviděli bledost zsinalou,
by na čele mu čísti nemohli,
až prohlásí, kdo Bohem jediným.

(»Ruch« 1888.)

KAM, PANE, KRÁČÍŠ?

Noc kryla Řím, a v poutech, uvězněn
spal svatý Petr tiše, naposled:
neb z rána Mamertinský žalář již
měl tělo jeho katům vydati
a duši andělům.

On tiše spal,
a ve snách usmíval se. Úsměv ten
se měnil v zář a svítil pod klenbou
jak v lese záblesk luny na vodách.

V tom šeru, bez hluku se zjevila
— jak lilie, již jaro vykouzlí
ze země temné, — bílá postava.
U dveří stála, těžce dýchala
a v ruce vzdušné kahan se jí třás',

Teď zmužila se, k Petru přistoupla,
nad starcem sklonila se, šeptala:
»Ó, svatý kmete, zbuď se! Svoboda
ti sladká kyne! Smrti unikneš!«

A Petr procit', hleděl udiven
na světlý zjev, jenž před ním lepý stál,
a mnil, že Bůh zas poslal anděla,
by opět ze žaláře vyved' jej,
jak tenkrát, když jej věznil Herodes,
a opět teď jak tenkrát nevěděl,
sen klamný jímá-li mu duši v plen,
a chvějným retem šeptal: »Spím či bdím?«
Jsi poslem božím? Káže Pán, bych žil?«

»Jsemť prostá dívka,« šeptal luzný zjev.
»Jsemť z rodu těch, již v Římě vládnou dnes.
Já slyšela tě kázat. Spasil's mne!
Já věřím v Krista. Neustala jsem,
až těžkým zlatem, s prosbou, slzami
jsem získala tvou stráž! Však pospíchej!«

A klekla. Třesoucíma rukama
mu sňala pouta. Petr váhal však
a pravil tiše: »Káže Pán, bych žil?«

»Ty tážeš se!« mu dívka odvětí.
»Což nechápeš, že polo zázrakem,
když k tobě v žalář vniknout mohla jsem?
Víc, než tvá smrt, tvůj život váží, věř.
Co duší spasíš bouří mohutnou
svých slov! Co mocným dojmem zraků svých
Však nemeškej! Čas nutí k útěku.
Ó, neslyšíš ty rány? Tesají
ti ukrutníci pro tebe již kříž!
Ó, zemřeš-li, pak zhynu bolestí!«

Když Petr ještě váhal, objala
mu kolena a vlasy rvala si
a vášnivá, jak oheň, zvolala:
»Při živém Bohu zaklínám tě, žij!
Jest hříchem, pohrdati životem!«

A v očích slzy zazářily jí,
a náhle pevná, silná táhla jej
ku dveřím žaláře, a její »žij!«
to slovo, které stále šeptala,
mu padlo v duši jako slunce zář,
a jako čarem dotknut zachvěl se,
a viděl náhle dálný rodný kraj
se modrat v klíně hor i jezera,
kde ryby lovil kdys, kde na břehu
se z křovisk oleandrů nořili
vždy plameňáci sněžní, nehybní
při svitu zory, která na křídla
jim smavě odlesk vdechla růží svých.
A viděl květné luhy zahrady,
kde Kristus kráčel, boží království
když hlásal, slitování, lásku, mír:
Tu v duši jeho, v zlaté glorii
plál blahý, onen krásný země kout,
a touha nesmírná, zas vidět jej,
a zas tam žít, a třeba zemřít tam,
jej schvátila a omámila jej,
a nevěda co činí sledoval,
kam dívka vedla jej. Byl jako v snách,
až na foru se octnul, vlahý van
kde větru čela jeho dotek' se
jak polibek, jenž zas jej přivítal

do řady živoucích. A u nohou
mu ona klečela, jež vyvedla
jej z vězení, a s pláčem radostným
mu pravila: »Jsi kmete, zachráněn!
Teď pospíchej. Ku bráně blízko jest,
kraj širý za ní úkryt poskytne.
Dřív ale žehnající ruce vlož
na moji skráň, neb s tebou loučím se.«

A Petr žehnal jí a pospíchal
ku bráně forem, chrámy z mramoru
kde bílé stály jako přeludy
v tom nočním tichu, v záři měsíce,
a branou šel se srdcem tlukoucím
a prošel šťastně; krokem vzpruženým
jak jinoch, pustou, snící krajinou
teď chvátal, na pravo a na levo
se mihaly mu hrobky nádherné,
jež cestu Appiovu vroubily,
a v dáli hory v stínu dřímaly
a slibovaly jistý útulek,
a hvězda krásná stála nad nimi,
tak vábivá, jak žití smavý slib.
Jak za tu těchu Petr vděčen byl!

Když dlouho kráčel krokem zrychleným,
dech počal se mu krátit. Usedl
na kámen vedle cesty, oddýchal
a utřel pot si s čela. Náhle však
se ulekl. Slyš! Těžký duní krok!
Kdos blíží se. To muž jest schýlený
pod břemenem tak krušným, že se zdá,

že k zemi klesá již. Jde ještě blíž,
a Petr vstane. Lunu skrýval mrak,
teď ale s nebe padá jasná zář,
a Petr sebou trhne, vykřikne
a padá na kolena, na hlavě
se vlasy ježí mu, dech v prsou váz':
Hle, Kristus stojí bledý, zmučený
zde na silnici v pusté krajině,
krev lije se mu z ran, kříž ohromný
mu leží na rameně, kruší jej,
a z jeho zraků velkých, bezedných
tak nesmírný se smutek temení,
že Petru žalem srdce v ňadrech mře.
»Kam, Pane, kráčíš?« pracně táže se,
a k smrti truchliv chýlí k zemi tvář.

A Kristus hledí na něj s lítostí
tak neskonalou, sladkou, nadzemskou,
jak tenkrát, když mu pravil: »Zapřeš mne,«
však nečiní mu žádné výčitky
a praví pouze: »Kráčím do Říma,
bych znova zemřel za vás na kříži.«

A Petr chápe, hořce zapláče
nad těla slabostí, a žití sen
tak sladký před chvilkou, teď zdá se mu
být těžkou chmurou, touží po smrti
a cítí celou její vznešenost,
a nadšen zvolá: »Kriste, pane můj,
ó promiň poslední mé křehkosti!«

Tu zmizí přízrak s rajským úsměvem,
a ticho kolem, v svitu měsíce
jen hrobky bělí se, a širý kraj
jak ve snu dýše klidně. Klidněj' však
jest v hrudi Petru. K městu vrací se
a před úsvitem jest zas v žaláři,
a ráno při zoři jej vyvedou,
a s mučedníků hvězdnou korunou
jej zástup vítá duší zvolených.

(Světozor 1887.)

PES.

Snivých lotosů, ó země,
země krasších ještě květů,
květů svatých: slitování,
odříkání, nezištnosti, —
jaký obdiv budíš ve mně,
země Hindů! Duše v letu
k veletokům poesie
spěchá tvé a toužíc sklání
rety v tůň, jež tolik hostí
hlubých krás, a prahnouc pije!

Jako moře beze břehu
Mahabharata je báseň;
kdo ji čte, dí slovo staré,
lepším jest, než přede čtením:
v tvrdých nítí měkkost, něhu,
v hrdých svatou bohů bázeň,
chudý bohatším se stane,
z duší mizí vše, co charé,
nesmírné té básně pěním,
chorým lék z ní v mysl skane.

Krůpěj jednu z toho toku,
jako slzu čistou, vřelou,
přináším zde. Vyprávěti
bude mi, jak po skončení
války dlouhé mnoho roků,
která krví zemi celou
zbrotila, a kterou vedli
Bharatovi vnuci, děti
mezi sebou bez umdlení
vítězové větší svedli,

vítězství než všechny boje,
které byli bojovali:
překonavše samy sebe
odřekli se korun, slávy,
zanechavše trůny svoje
do samot se utíkali,
mysl k bohům obrátili.
Větší váhu pro ně nebe
mělo nad zem a ráj smavý
Indrův, o němž zbožně snili.

Vítězové, pět jich bylo,
syny Panda byli krále:
Indhyštyra, slunce spásné,
rodu štít to nejslavnější;
Bhima, jehož srdce snilo
o zápasech neustále,
blíženců dvé, Sahadeva
s Nakulou, dvě hvězdy jasné,
Ardžuna, všech nejšťastnější,
neboť jemu lásku děva

2*

nejčistší, jak lotos snivá,
spanilá jak luna plná,
darem skytla, velkou, věčnou,
Dranpadý, dceř kralů slavných.
Věrně s bratry, trpělivá
snášela, když sudby vlna
náhle je v dno bídy smetla
změnlivostí nebezpečnou.
Avšak k nim do sídel dávných
přízeň zlatým ptákem létla,

bohů přízeň všemohoucí,
přízeň, která slávu velkou
konečně jim na skráň kladla.
Indhyštyra, vítěz světlý,
povstal na prestolu, stkvoucí
korunu sňal, pravil: »Mělkou
všechna zdá se světa sláva
tomu, jemuž v duši padla
jiskrou svatá touha, zkvetly
rajské sny, jež Indra dává.

Klíčí sny ty v duši mojí,
velkou mám tu touhu v sobě,
proto v poušť chci odejíti.
Poraženi vrazi práva,
posečeni v tuhém boji;
smířeni jsou v blahé době
živoucí, a pochováni
padlí v seči. Mohu jíti
odsud volně. Bohům sláva,
povinnosti vykonány!« —

Takto pravil Indhyštyra,
sestoup' s trůnu, říši svoji
mužům do rukou dal mladším,
kteří ještě zraky měli
plny vidin, kterým víra
v štěstí zemské byla zbrojí
v klamném žití. Indhyštyra
s bratry svými ale sladší
hledal těchu. Z města spěli
v poušť, kde všechna marnost zmírá!

Dleli v poušti v rozjímání.
Indhyštyra pravil k ránu
jednou, sedě pod palmami:
»Indrův ráj na hoře Meru
metou naší. Moje zdání,
bratři, jest, že nebes bránu
samochtě lze dosáhnouti.
K čemu věk zde čekat, věru,
na smrt línou? Můžem sami
přikročiti bez ní k pouti.«

Ardžuna mu odpověděl:
»Pravdu máš, čas všechno ničí.
Předejdem ho. Vyhledejme
smrt, jež jinak lidi hledá.«
Při tom na Dranpadý hleděl,
chvěje-li se. Ta však vztyčí
klidně hlavu, v očích ráje
úsvit měla. S ňader sejme
z květů zdobu, krásná, bledá,
první hledá cestu z háje.

Usmáli se bratři blaze,
úsměv byl na jejich tváři,
světlý jako na blankytě
labuť bílá. Vyšli z háje,
sřadili se na své dráze,
druh za druhem podle stáří
kráčeli. Šel Indhyštyra
v čele, Ardžuna pak hbitě,
za ním Bhima, v patách maje
blížence. Řad uzavírá

Dranpadý jak lotus lepá,
luzná jako zora smavá.
Na pouť tak se šest jich dalo —
avšak ne, jich sedm bylo:
neboť věrný pes, jejž slepá
láska pudí, v klus se dává,
s nimi jde, jich neopouští.
Tak jich sedm tedy bralo
cestou se, kam slunce dštilo
smrtný znoj v nesmírné poušti.

Dlouho šli a každým krokem
větší děs spatřily zraky
v kraji smrti. Na východě
konečně se hora Meru
zjevila jim. Strmým bokem
z pouště čněla, hlavu v mraky
nořila, jež ráje blahé
bohů nese. V němé shodě
poutníci teď v matném šeru
vzruší se a k metě drahé

novou silou dychtí, chvátí.
V spěchu tom však náhle zbledne
Dranpadý, hle, k zemi padne,
nedýšou již ústa vonná.
Velký žal tu bratry schvátí,
Bhima ruce k nebi zvedne,
zvolá tak: »Proč, bozi, klesla
před cílem, proč čistá vadne
jako lotus mrazem, ona,
bez viny jež žití nesla?«

Pravil na to Indhyštyra:
»Ardžunu nad samé nebe
milovala. Zaplatila
něhyplný hřích svůj smrtí.«
Pravil tak a nezastírá
tvář si v smutku. Kolem sebe
nehledí, neb v srdci stále
velký cíl mu tane, síla
svatých snah ves bol tak drtí.
Za ním bratři kráčí dále.

V krátce však se v písek svalí
Sahadeva. Bhima vzkřikl:
»Němý byl a moudrý! Přece
klesl zde, ó těžká chvíle!« —
»»Věrný byl a v ctnosti stálý,
přece hřích mu v duši vnikl!
Že jest moudrý, příliš věděl,««
tiše Indhyštyra vece,
»»proto nedosáhl cíle,
spokojen, že na se hleděl.««

Nedomluvil ještě, k zemi
Nakula když padl, dusil
marně pláč svůj. Ležel nyní
bled a mrtev. Bhima zvolal:
»Dokonalý mezi všemi,
ejhle, on též zemřít musil!
Krásný byl jak někdo z bohů,
jako květ on neměl viny!«
Indhyštýra bol svůj zdolal,
zastavuje na mžik nohu

takto pravil: »Chybil přece!
Krása vlastní v klam jej vedla,
mnil, že vše, co krásné není,
cenu tratí. Dluh teď splatil
za svůj omyl!« — Bhima před se
temně zíral, tvář mu zbledla,
v nový výkřik propuk' v děsu:
Ardžuna byl v tichém snění
dech vypustil, život ztratil,
zemřel tiše beze hlesu.

Bhima s pláčem zažaloval:
»Srdce, proč jsi puklo zlaté?
Nebylo na tobě stínu!
Ústa tvá pravd byla zdrojem!«
Indhyštyra odporoval:
»»Přece slovo jednou klaté
z úst mu vyšlo! Mžiku pýcha
způsobila jeho vinu!
Jediným, děl, zničím bojem
naše vrahy! Chlouba lichá!

Nedůstojno bohatýra
soky svoje snižovati.
Skvrnu malou velká duše
jeho nyní právě smyla.««
Dále spěchá Indhyštyra,
Bhima však mu roucho schvátí
křečovitě, leží v prachu.
»Umírám, hle,« pravil hluše,
peruť smrt proč přelomila,
kterou v silném vzpřáh' jsem vzmachu?«

Pravil na to bratr jeho:
»Lnul jsi, drahý, srdcem více
k sladkostem tohoto světa,
bohatýru než se sluší,
který vzpírá ducha svého
k letu v nebe. Lehké sice
chyby tvoje, přece byly
na závadu. Proto meta
blízká tak tvé jasné duši
uniká ti v této chvíli!«

Domluvil a dále kráčí,
nyní sám už, Indhyštyra,
věrný pes jen za ním běží.
Totě vše, co zbylo králi
z milovaných. Tvář nemáčí
slzou přece, ač se svírá
srdce bolem, k pláči svádí.
Neohlíď' se; tam, kde leží
hora Meru (prostor malý
loučí ho jen), vichrem pádí.

Mety posléz Indhyštyra
dosáh' svaté: nyní stojí
u bran, které v nebe vedou,
všechno tuší blaho ráje,
všechnu krásu. V dráhu zírá,
která bránu s rájem pojí,
vidí plát tam místo plamů
v zlatých lampách zorou bledou,
sladkou jako jitro máje,
celou duhu drahokamů.

V čaroslavném tomto svitu
zjeví se mu Indra náhle.
Indra mocný, který plní
světy rachotem svých hromů,
stojí hvězdný v luzném třpytu,
zrak pln lásky neobsáhlé
upírá na Indhyštyru,
hlasem, jehož zvuk se vlní
jako šumot věštných stromů,
zvolá: »Vejdi v luhy míru!«

Králi slzy však, jež dusil
cestou v ráj, teď tekly lící,
Indrovi když takto pravil:
»Vzývám milost jasných bohů!
Pískům zůstavit jsem musil
bratry i tu holubici,
která nad jitřenku krasší.
Bez nich ráj by pro mě zbavil
všech se čarů! Bez nich nohy
nepošinu v luhy blažší!«

Indra praví: »Bratry svoje
s Dranpadý zde v domě blaha
zbaveny jich těl a v slávě
najdeš opět v krasším vzkvětu!
Indhyštyro, ctnost je tvoje
velká tak, že marně sahá
mocným hrotem smrt na tebe!
Aureola na tvé hlavě
vychází ve hvězdném vznětu!
Živý, s tělem vejdi v nebe!«

»Pane,« pravil Indhyštyra,
»hlediž, pes můj přišel se mnou.
Miloval mě, se mnou jídal,
zůstavit jak teď ho mohu?«
Mocný vládce všehomíra
odvětil mu: »»V zemi temnou
ať se vrátí tvář ta němá.
Stvořen byl, aby tě hlídal —
avšak teď jsi jeden z bohů,
ceny již pro tebe nemá.«

Zvolá král: »Ó, všemohoucí,
tvrdým v nebi mám se státi?
Lásku než bych zapřel k tvoru,
který mi kdy milým býval —
raděj odřek' bych se stkvoucí
slávy, jež mi ráj chce dáti!«
Slyšel Indra, svraštil čelo,
vyšleh' blesk mu z hlubých zorů,
na krále se přísně díval,
přísně ode rtů tak znělo:

»Nečistý jest tvor ten, v nebe
nevejde, toť možné není!
Zůstav psa. Tak jednat sluší.«
Pravil král: »Vždyť stojí psáno:
Běda tomu, jenž od sebe
odpuzuje v zatvrzení
bytost, jež ho vzývá s prosbou!
Páše hřích na vlastní duši
rovný vraždě. — Není dáno
srdci mému, abych s hrozbou

odehnal to zvíře věrné,
které, hle, se tulí ke mně!
Nemá přátel, bez naděje
mimo mě jest. Nuže, tedy,
slasti nebes nedoměrné,
vzdávám se. Však klidno ve mně.«
Indra zvolá: »Slova marná!
Zanech psa. Tvé srdce chvěje
slabostí se teď a hledy
vlhké jsou? — Kde pevnost zdárná

tvoje jest, jež bledé trupy
bratří tvých tam v poušti žhavé
zanechala v spěchu k spáse?
Dranpadý a bratry svoje
zůstavil's, a nyní úpí
srdce tvé? Ty k zemi tmavé
vrátíš se? a k vůli tvoru
nízkému tvá duše vzdá se?
Bojoval's přec krutší boje,
rajskou než jsi dosáh' horu!«

Odvětil tak Indhyštyra:
»Mrtvi v poušti klesli bratři,
mrtva Dranpadý, a vrátit
nelze nebožtíkům žití;
proto dál jsem spěl a víra,
opět v ráji že je spatří
oči moje, tolik síly
dala mi, že moh' jsem chvátit
cíli vstříc. Kdyby však vlíti
možno bylo dech zas čilý

v mrtvá prsa, byl bych jistě
pomoc hledal. Víš to nyní,
proč jsem nezastavil kroky.
Indro svatý, z lidských hříchů
v ohavnosti předním místě
tyto stojí těžké viny:
Prosícího v zoufalosti
neslyšet, slz jeho toky
odbývati v hrdém smíchu.
Nebo v divé sběsilosti

ženu zabít, která kojí,
nebo loupit, pálit, plenit,
aneb tomu ukřivditi,
z dávna jenž nám přítel věrný.
Avšak věz, když s losem v boji
zvítězil kdo, nezdar změnit
v štěstí doved, jež ho blaží,
posledního ale z druhů
zapírá pak, — věř, ten černý
jeho hřích že stejně váží!«

Domluvil a k psu se sklání,
aby pohladil mu hlavu. —
Změní pes se, tvář mu v tváři
Dharma stojí bůh, jenž v moci
žití má a umírání,
chránce práv a svatých mravů;
pohnutí se v zracích chvělo
bohu, který žití zmaří
pouhým vzhledem tmavším noci,
s hrozných rtů však sladce znělo:

»Indhyštyro, reku pravý,
který's míval slitování
v každé době s každým tvorem,
věčně bude tobě pláti
aureola svaté slávy!
Pro tvé krásné smilování
s psem, jenž lízal prach s tvé nohy,
vyvolen si věčných sborem:
výše blahých budeš státi,
na prestol pojď, — mezi bohy!«

(Světozor 1888.)

JEŘABINA.

(Ohlas ruský).

Časně z rána tchyně na mši šla a snacha,
mladá snacha tchyni doprovází,
nese svoje malé děti obě, vzdychá:
»Kdy váš otec z dálné vojny domů přijde?«

Řekla tchyně: »Mladá ženo, nenaříkej!
Snila jsem, že ještě dnes se vrátí.
Nejdi se mnou na mši, dej se v širé pole,
čekej tam, kde sbíhají se čtyři cesty,
čtyři cesty bílé, tam se dočkáš muže,
muže svého, drahého mi syna!« —

Uposlechla mladá žena, v širé pole
vydala se s dětmi, zlá však její tchyně
ruce kletě zvedla čarodějné,
zaskuhrala zaklínání mocné:

»Snacho moje, cizí mému srdci,
která duši jsi mi mého syna vzala,
zastav se, kde čtyři cesty křížem běží,

zaboř se tam v půdu pod kotníky,
aby kořeny z nich šlehly v syrou zemi!
Jeřabinou štíhlou staň se, věčně němou!
Žal svůj šelest neslyšícím větrům!
Ponechám ti malé tvoje děti —
větvemi ať z těla tvého rostou!

Jede dobrý junák, jede z vojny domů,
přijde k místu, kde ty čtyři cesty bílé
sbíhají se, vidí jeřabinu štíhlou
s hustým košem, smutně šelestícím.
Nepršelo, a přec plna byla vláhy,
zdálo se, že vyplakala rosu svoji,
neválvětřík, přece třásla se jak strachem,
nebyl vichor a přec k zemi syré
strom se skláněl! Dlouhé letorosty
vzduchem plynuly jak hebké kštice,
zdálo se, jak popadat by chtěla
za hlavu se v žalu štíhlá jeřabina!

Smutek junákovi pad jak mlha v duši,
znamenal se křížem, bodl koně k trysku.
Přijel junák domů, vroucně matku líbal
a pak pravil: »Kde má žena mešká,
a kde moje malé, drahé děti?«

»»Žena tvoje s dětmi vyšla právě v pole,
čekej, synu milý, za chvíli se vrátí.
Přisedni a vypravuj mně, dítě!««

Pravil junák: »Matko, paní moje drahá,
mnoho viděl jsem v tom širém, dálném světě,

větší div však neviděl jsem nikdy,
než ten strom, jenž roste nedaleko odsud,
na místě, kde čtyři cesty bílé
sbíhají se; jeřabina je to štíhlá.
Když jsem pod ní stál, tu beze větru
ševelila s sebou jako v strachu velkém,
letorosty jako temné kštice pluly
ve vzduchu a rosa jako hojné slzy
pršela s ní na mou bujnou hlavu;
zdálo se, jak popadat by chtěla
za vlasy se v němém žalu jeřabina!
Proč mi v srdce těžký smutek padl?«

Zuřivost se matce v nitru vzňala skrytě:

»»Vezmi, synu, sekyru svou ostrou, rychle!
srubni bez odkladu onu jeřabinu!
Zlá v ní síla, zhoubná! Hrozí nebezpečím
tobě, ženě, mně i malým dětem!
Věda moje mi to vyjevila!««

Sekl junák jednou, — strom z hluboka vzdychl,
po druhé když sekl, — horká krev vytryskla,
po třetí když sekl, — jeřabina promluvila:
»Běda mně, teď smrt už na mě, krutá, sahá!
Nesrubl jsi strom, svou ženu zavraždil jsi!
Dlouhé moje větve, mladé naše děti!
Veta po mně teď i po nich, veta, veta!
Padá naše krev na matku tvoji hříšnou!«

Lomil junák ruce, rval své rusé vlasy:

»Máti, moje máti, prokleta buď věčně!
Nebyla's mi matkou, zlou jsi byla zmijí
zhubila's mou ženu. zhubila's mé děti,
zahub také mne, mne nešťastného,
abych život nevlek' jako těžkou kletbu!«

Příl. k č. 39. Národních Novin,
1. dubna 1899. Turč. sv. Martin.

ROMANCE.

I.

V Burgosu, v svém městě pyšném,
v paláci svém král Alfonso
seděl na trůnu a pravil
rytířům svým oddaným:
»Příbuzný náš, Nuňez Lara,
pán Biskaje, povstal v zpouře
proti nám. Je silný, mocný,
nastane boj těžký s ním.
Dokážiž teď, že zná konat
povinnost svou, každý z vás«. —

Bylo ticho v síni skvělé,
Garcia však de Padilla
postavil se před trůn, pravil:
»Králi mocný, zdráv buď, pane!
Povinnost bych svou moh' konat,
pomáhej mi milostivě!
Králi, chud jsem. Dej mi koně.
Králi chud jsem. Dej mi zbroj.
Manem jsem Inana z Lary,
který povstal proti tobě,

3*

spěchám tedy v jeho pluky,
povinnost svou bych konal, —
obdařen tvou štědrostí.«

Strhl velký hluk se v síni,
celý dvůr se králův bouřil
nad smělostí Garciovou;
avšak kliden don Alfonso,
kastilský tak pravil král:
»Ihned dejte Padillovi
toledskou zbraň nejlepší mou,
nejlepšího vyhledejte
koně mu z mých andaluských,
sedlo skvělé granadské.
Manem Garcia de Padilla
Lary jest, pod jehož prapor
volá teď ho povinnost.
S Bohem tedy, done Garcie!
v zpouru jeď a bojuj chrabře
proti nám, však uznej také,
padneš-li mi v boji v ruce,
právo že mám účtovati!
Hlavou svou zaplatíš věrnost
k biskajskému buřiči.«

Garcia de Padilla řekl:
»Rytířem jsi dokonalým,
přijmi dík můj. Králem štědrým,
pane, jsi a spravedlivým.
Hlavu mou si vezmeš, pane,
bude-li se Bohu líbit.
Právo k tomu věru máš!« —

Řekl tak a vyjel z hradu,
celý dvůr se králův bouřil,
klidně jen na trůnu zůstal
velkodušný, spravedlivý
Garciův štědrý nepřítel.

II.

Matka krále dona Pedra
panoši tak svému děla:
»Panoši můj, bez odkladu
spěchej v dům, v němž hrdý bydlí
Garci Laso de la Vega,
řekni, tak že vzkazuju mu:
Garci Laso, bohatýre,
proti choti mému válčil's,
proti králi Alfonsovi,
jehož duše v ráji dlí.
Velký, jak ten král byl slavný,
malý jest můj syn, don Pedro,
žalováno buď to Bohu!
Jede právě do Burgosu,
obávej se zradné pomsty
za to, že jsi s pánem z Lary
v spolku byl, když strojil vzpouru.
Prchni z města, varuji tě.
Varuji tě, nevěř králi;
don Alfonso Alburkerke,
nepřítel tvůj, jede s ním.«

Vyřídil to panoš věrně,
Garci Laso ale smál se:

»Nechce se mi utíkati
z Burgosu, když král se blíží,
nechce se mi nepřátelům
dávat zbraň, by očerniti
mohli mě u dona Pedra.
V Burgosu teď zůstanu.«

Matka krále dona Pedra,
doňa Marja, úzkostlivě
vlastní rukou psala list:
»Garci Laso, Garci Laso,
běda ti, že neposlechneš!
Hrdým jsi, máš k tomu právo,
ale věřit proč mi nechceš?
Nikdy vdova Alfonsova
k úskoku se nesnížila.
V Burgosu když zůstat chceš,
aspoň z domu nevycházej,
zaklínám tě jménem božím.«

Přijel král a Alburkerke.
V palác králův bez odkladu
Garci Laso šel jej vítat.
Seděl na svém trůnu chmurný,
zasmušilý král don Pedro,
vedle něho Alburkerke
třímal meč svůj obnažený,
kolem střelci, ozbrojenci
hemžili se v plné zbroji.
Garci Laso, velký, klidný,
obklopen jsa svými vnuky,
vešel v síň, pozdravil krále.

Nehnul brvou však don Pedro,
ale jako holubice
polekána, vyplašena
zachvěla se doňa Marja.
Zahalila tvář svou v závoj,
odcházela vrávorajíc.

Nezanikl ještě ohlas
jejích kroků, Álburkerke
tak když pravil alkadovi:
»Vizte tam, toť Garci Laso!
Zrádce je. Svůj čiňte úřad.«

Alkad dvora však se lekl;
vznešený byl Garci Laso
v klidu svém, s tím zrakem orla.
Šeptal alkad: »Králi, pane,
z vašich úst chci rozkaz slyšet.«
Sklopil zrak don Pedro, bledý,
řekl pak: »Nuž chopte se ho!«
Třásl hlas se jeho velmi.

Vrhali se na hrdinu,
nebránil se, usmíval se,
hrdě vztyčil pouze hlavu,
upřel zrak na dona Pedra,
který zmaten tak mu pravil:
»Jakou milost žádáte si
před svou smrtí, Garci Laso?«
Řekl tiše: »Done Pedre,
milost jednu pouze žádám,
kněze chci, bych zpovídal se.«

Přišel kněz a Alburkerke
netrpěliv naléhal už:
»Skončte zpověď, Garci Laso!
Střelci, rychle, zabte zrádce.«
Stáli střelci jako sloupy,
jeden z nich však řekl králi:
»Z úst jen vašich, pane mocný,
slyšet chceme ortel smrti.«
»Zabte jej,« řek' král don Pedro.

Zabili jej. Umíraje
řekl klidně Garci Laso:
»Doufám v ráj, neb při zpovědi
sprostěn byl jsem posledního
svého hříchu: pohrdání
bez meze a bez hranice
králem Pedrem, vrahem svým.«

Garci Laso de la Vega
skonal tiše; ale hanbou
na svém trůnu rděl se král.

III.

Zahrabán byl Garci Laso,
sbratřenec však jeho věrný
prapor jeho mocně vztyčil,
Fernandez de Coronel.

Vzkázal král mu: »Přijmi milost,
podrob se, a zapomenu,
přísahám ti, vzpoury tvé.«

Fernandez de Coronel však
»Nikdy,« řekl, »nevydám se
v ruce krále, který zradně
druha mého zavraždil.
Nechci milosti z té ruky,
která kývla na znamení,
aby tělo mého druha
vlekli hříšně po ulici,
kde je býci při zápasu
rozkrušili kopytem!
Pokud dech mám, válčit budu,
»Bez milosti!« heslem buď nám,
běda vám, když zvítězím.
Mocný jste, a běda tedy,
běda mně, když podlehnu.
Lacino však neprodám se:
tedy pojďte, done Pedre,
přijďte sám si pro mou hlavu
v hrad můj pevný Aguilar.«

»Přijdu,« po té král mu vzkázal,
»přijdu si pro vaši hlavu,
k nohám vám ji položím.«

Nebyla to pouť však snadná
Coronela navštíviti,
v cestě stálo mnoho hradů,
měst a tvrzí, kterých zdolat
bylo králi na pochodu
k cíli pomsty, v Aguilar.
Zvítězil však zponenáhla,
Burgiljos jen ještě čelil,

poslední co překážka.
Rytíř chrabrý hrad ten hájil,
Juan byl to de Cañedo,
každou pídí bohatýr.
Divy konal, sám don Pedro
uznal reka s obdivem.
»Při sám Bůh,« řek', »zvítězím-li,
ztrestám jej, však nezabiju,
ztrestám jej, však dovolím mu
na mne žádat vzácný dar.«

Štěstí přálo králi Pedru,
Burgiljos byl posléz ztečen,
zajat Juan byl Cañedo.

»Přísahu svou věrně splním,«
krvavý řek' král don Pedro,
»nevezmu ti hlavu, pane,
ruce však ti utnout dám.«

Stalo se a zohavený
don Juan když de Cañedo
zotavil se z ran svých krutých,
směle stoupl před krále.
»Pane,« řekl, »zpola posud
přísahu jsi teprv splnil,
ztrestal's mě, však nyní žádám
vzácný dar, jejž slíbil jsi.«

»Skoupým nejsem,« odvětil mu
hrdě král, »a otevru ti
poklad svůj, neb postavím tě
v řadu rodů nejvyšších.«

Odpověděl de Cañedo:
»Nemůžete, done Pedre,
lepší krev mi dát než onu,
kterou už můj otec dal mi.
Spokojen jsem plně s ní.
Poklad váš? co s ním bych činil?
vždyť mi vzala vaše krutost
ruce, jimiž brát bych mohl
vaše zlato ošemetné.
Větší dar já na vás žádám:
volnost moje je to, králi!
Dejte mi ji! Tamto v mlze
vidím hrad, jejž dobývati
přišel jste. Co věrný man chci
s Fernandezem Coronelem
v Aguilaru zemříti.«

»Přísahal jsem,« řek' don Pedro,
»volný tedy jsi, a řekni
svému druhu v Aguilaru,
že je ztracen, že však přece
závidím mu, král a vítěz,
závidím, že taká srdce
pro něj tlukou, jako tvé!«

IV.

Dlouho bránil v Aguilaru,
v městě svém, se bohatýrsky
don Fernandez Coronel.
Bránil se, však neubránil,

sesuly se poznenáhla
hradby, věže stálou bouří
ran beranů bořících.
Skosila smrt chrabré mužstvo,
zuřil hlad a mor už v městě,
odvaha všem z prsou prchla,
zůstal silen, beze změny
Fernandez jen Coronel.

Poslední když vyšlo slunce
městu zkáze souzenému,
přiblížil se nesbořené
posud hradbě Fernandezův
starý přítel, králův rádce,
don Gonsalvo Gutier.
Vztáhl ruce, teskně zvolal:
»Bože můj, kde jsou, ach, dnové,
šťastni když jsme oba byli
v mládí době zapadlé!
Srdce moje žalem puká
osudnou nad tvojí vzpourou;
Fernandeze, Fernandeze,
není východu z té bídy,
v které jsi se ocitnul!«

»Mýlíš se,« mu odpověděl
don Fernandez Coronel.
»Východ jest z té bídy velké,
která životem se zove:
krásná smrt. — Co muž a rytíř
dostál jsem své povinnosti,
zemru s jasným přesvědčením,

právo že jsem hájil vždy.
Vítězit či podlehnouti
významu před Bohem nemá,
pánem naším jediným,
pánem naším, který osud
každému z nás určuje.
Dobře měj se, Gutiere,
za mou duši modli se!«

Přátelé tak rozešli se,
svítily jim slzy v očích,
při tom bolném loučení.

Spěchal v hradní nyní kapli
don Fernandez Coronel,
tichou mši kde starý sloužil
právě kněz, a pohroužil se
rytíř zbožně v modlitbu.
Vyrušil jej ale panoš,
bledý přiběh' do svatyně,
spěšně křížem znamenal se
volaje tak v úzkosti:
»Zanech, pane, otčenášů,
zdrávasů a chop se meče,
vtrhl Perez Estebaňez,
velký komthur Alkantárský,
v město s vojem; ztraceni jsme,
prchá všechno, otvírají
brány už se vítězi!«

Bez dechu tak panoš zvolal,
bledý strachem, chvějící se,

klidně kněz však mši dál sloužil,
klidně pravil panošovi
don Fernandez Coronel:
»Vůle boží staň se svatá!
Klekni hochu, zvonek cinká,
pozdvihne kněz tělo Páně
pod podobou hostie.
Nepůjdu dřív města bránit,
nepůjdu svůj život chránit,
než jsem Boha uviděl.«

Zůstal tiše na modlitbách,
kněz až pozdvih' k zbožňování
pod podobou bělostkvoucí
tělo Krista Ježíše;
zůstal tiše na modlitbách,
kněz až pozdvih' zlatozářný
kalich s krví přesvatou.
Udeřil se třikrát v prsa
v pokoře a sklonil hlavu,
vstal pak tiše, vyšel z kaple
don Fernandez Coronel.

Bránil se, až ztracen byl už,
bránil se, až meč mu vypad'
z chrabré ruky, tupý sečí.
Zahlíd' druha Gutiera,
zvolal na něj: »Tobě vzdám se,
k smrti veď mě, příteli!«

Spustil hledí král don Pedro,
řekl temně: »Alburkerke,

přiveďte sem Coronela,
svědkem jeho budu smrti.
Zločin jeho vyčtěte mu.
Zároveň, až na znak padne
katův meč mu, zvednu hledí
umíraje tvář mou uzří
ozářenou vítězstvím!«

Přiváděli Coronela,
Alburkerke zvolal zbujně:
»Zničen jsi teď, smělý zrádce!
Vlastních slov svých pamatuješ?
Krále zval jsi, dona Pedra,
aby pro tvou přišel hlavu
v hrad tvůj pevný Aguilar.
‚Bez milosti!' bylo heslo
tvoje drzé, proti tobě,
bídný, se teď obracuje.
Tobě pláč a nám teď smích.«

Klidně, tiše, s důstojností
odpověděl Coronel!
»Nepláču, a ty se nesměj!
Synové jsme oba stejně
Kastilie, která mocná
povznáší a s výše trhá
děti, které zrodila.
Buďme tedy oba hodni
velké matky, ty co vítěz,
já co v boji podlehlý.
Zval jsem krále, aby přišel
pro mou hlavu; zde ji nesu,

vezmi ji, však nejásej.
Osudu jsem prostě podleh'.
Nereptám. Když považím to,
připadl mi lepší díl.
Zdá se mi, že jesti lépe
obětí být, než být katem.
Chválím Boha v nebesích.«

Padla hlava buřičova;
hledí své však jeho soudce
nepozved', neb cítil trpce,
co to jesti katem být.

ROMANCE.

Pravil král jí v prudkém hněvu:
»Slávu svoji bez poskvrny,
srdce svoje bohatýrské
k nohám vašim položil jsem,
sklonil šíji, která sklánět
nikdy dřív se neučila,
před vámi a vaší krásou —
marně vše! . . . A nyní ejhle!
Zbožňované vaše zraky,
které sotva vídaly mě,
když jsem k nim jak v nebe hleděl,
zraky vaše kam se snesly?
Plny slz a slitování,
plny lásky září hvězdně
v zraky muže beze jména,
beze slávy, beze jmění —
tomu jste svou lásku dala,
almužnu jak skytnem chudým!« —

Odvětila klidně králi:
»Pane můj, vy pravdu díte!

Dala jsem svou lásku cele
tomu muži neslavnému,
chudému a beze jména.
Smějte se, neb hněvejte se —
srdce moje když jen jásá!
V pokoře té vaší, pane,
pýcha byla nevědomá!
Pýcha vaše, špatně skryta,
dráždila pak moji pýchu.
Pýcha ta však sesula se
ve své nic před jeho výší,
která svou neznala cenu.
Věřte pane, z jeho oka
modlitba se ke mně nesla,
bylo to jak výkřik z hloubky!
Krásný byl v tom okamžiku,
pane, nad vás, nade všechny!
Vnořila se moje duše
v duši jeho, zůstane tam
v neskonalém milování!«

(Lumír 1901.)

PAN RONAN A KORRIGAN.

Řek' Ronan ženě mladistvé,
když chorá byla: »Srdce tvé
co k radosti si žádá své?

Mám v sadě hledat vonný květ?
Má z lesa pták ti píseň pět?
Všem přáním tvým chci vyhovět.«

»Nech květ a ptáka! Raděj' laň
mi v lese chyť, však neporaň!
Ji hladit dychtí moje dlaň.«

Na černého pán koně sed'
a vyjel z hradu tryskem hned,
prach oblaku se za ním zved'.

Pan Ronan dojel do lesů,
laň bílá pásla ve vřesu
se klidně v stínu útesu.

Laň utíká se do tmání,
pan Ronan dá se do štvaní,
přes hory, doly uhání.

4*

Laň chycena být neměla:
hle, doubrava se zatměla,
nad ní se hvězda zaskvěla.

Pot Ronanu se s čela lil
a koni s boku. Ševelil
strom před slují a temenil

se pod ním zdroj a libý zval
chlad k odpočinku. Větřík vál
a bílý měsíc v nebi plál.

Tu s koně Ronan hbitě slez'
a v porosenou trávu kles'
a ret svůj zpráhlý k vodě nes'.

Zdroj Korrigan však hlídala,
své vlasy zlatým česala
si hřebenem a zpívala.

»Jsi smělý,« řekla, »modravou
že kalíš vodu zpěvavou,
jež bublá skrytě pod travou.

Mé oči jí jsou jasnější,
mé tělo nad ni svěžejší,
mé šepty jejích čarnější!

K mým plavým vlasům skloň svůj ret,
v mých zraků blankyt ponoř hled,
všech žalů zapomeneš hned!

Buď chotěm mým, sic jako sen
tvůj život skončí, v třetí den
na hřbitov budeš vynesen!«

Pan Ronan na to: »Ženu svou
mám doma, kterou růží zvou,
ta dražší mi nad krásu tvou!

A zemru, Bůh až bude chtít,
a raděj' smrt, než v hříchu žít,
za ženu Korriganu mít!«

Tu Korrigan se zachvěla,
pak tajuplně zapěla.
Za mužem kletba letěla.

A přijel domů sláb a bled,
a pravil matce: »Jako led
mé srdce, bije naposled.

Stel, matko, lůžko, půjdu spat
a za tři dni budete lkát
nad rakví mou! Však bude smát

se Korrigan, jíž kryje les.
Ta smrtně proklela mě dnes.
Mé ženě však nic nepověz.«

V den třetí ženu zbouzí shon
a ptá se: »Tchyně má, proč zvon
tak slavně zní? Čí hlásá skon?

Proč kněží v dvoře zpívají?
Proč boží milost vzývají
a v šeru křížem kývají?«

Dí matka, tupá zármutkem:
»To poutníka ponesou v zem,
jenž v noci přišel zemřít sem.«

»Kde choť můj?« ptá se nevěsta.
A tchyně: »Zašel do města,
však navrátí se dojista.«

»Má drahá tchyně, modrý šat
či červený mám oblíkat?
Jdu na mši teď se z hříchů kát.«

»Zvyk, dcero moje, teď má lid,
se černým rouchem zahalit,
tvář bílou florem zakalit.«

Tak přišla žena v rouše vdov
ke kostelu a na hřbitov,
kde uviděla nový rov.

Tu řekla: »Jest mi podivem,
že v záhonci zde rodinném
jest okopána nově zem.«

A s pláčem na to tchyně dí:
»Věz, dcero, kdo v tom hrobě spí!
Tvůj manžel, syn můj jediný!«

Tu zbledla ženě náhle líc,
a na kolena, zmírajíc,
hned padla, nepovstala víc.

Tak věrná došla záhuby;
však ráno bílí holubi
dva vznášeli se nad duby,

co vzrostly z hrobu. Jejich šum
pěl sladce mrtvým manželům,
a ptáci létli k červánkům.

(Dívčí Svět 1893.)

V STARÉ LITVĚ.

Bylo ticho ve světnici
nízké z temných břeven,
v koutě jako tichá hvězda
před obrazem Matky Boží
malá lampa kmitá.

Jako poklad karbunkulů,
s kamenného krbu
řeřavého uhlí kupa
hřeje, sálá; modrých plamů
jazyky a bledé blesky
občas zašlehají.

Bylo ticho jako v hrobě,
jen že vítr plakal
v dřímajícím venku kraji,
pohřbeném pod tíží sněhů;
plakal vítr, smál se, kvílel
příšery jak noční.

Ve světnici tiché, šeré
vrčí kolovrátky,

jeden mladá dívka točí,
druhý pramát jako jíva
nad mohylou shrblá.

Dívka jako úsměv máje
oči má jak květy,
pramáti jak hvězdy věštné
zraky svítí čarodějné,
zapadlé do hloubi důlků
jako v sluje bajotajné.
Čelo kryje oblak vlasů,
které sto let žití, trudů
proměnilo v sněhy.

Ticho v jizbě, šero, smutno,
venku vítr hučí,
v příšernou tu hudbu nyní
sladký hlas se dívky mísí,
s kterým hlas, jak z hrobu znící,
stařeny se střídá.

Dívka.

Pramáti, mně úzko v tichu,
mluvte, pohovořte!
Mnoho víte, mnoho znáte,
říká se, že paměť vaše
jako studna, v kterou zapad
celý poklad zašlých věcí.

Pramát.

Hlubou studnou tou jsou časy;
do nich všecko padá,
práchniví v tom šerém bezdnu
staré světy, dávní bozi,
modly, žezla, sláva.
Spasením teď kříž nám jesti,
chvála buď mu věčná,
otcům však, již neznali ho,
jiná byla pravda.

Pohřbena jest; neslyší nás
žádný kněz zde, dítě,
povím tobě o těch bozích,
kteří někdy vládli
na Litvě té požehnané —
chraniž Bůh ji pravý.

Perkunas zde dřív než On vlád,
kde jsou jeho blesky?
Přijde jiný bůh zas jindy,
aby dávné pomstil,
vypuzené svatým křížem?
Hříchem jest to myslit.

* * *

Nad ohněm se bledá pramát
chýlila jak vrba,
zamyšlena pomlčela,
venku vítr skučel.

Dívka.

Pramáti, vy spíte, Bože!
Úzko je mi, mluvte!
Bouří venku, vlci vyjou,
zažeňte mi strachy!
Temno tak! O slunci mluvte,
o luně a hvězdách.

Pramáť.

Zlaté ty slunce,
kráčící po modré
nebes louce,
ani tebe temný osud chmurný
nešetřil!
Tvá nepohnula krása
k lítosti jej,
který všecko ničí!
Láskou vzplanulo's,
které, sestře smrti,
nikdo neunikne, nikde, nikdy!
Jasné slunce,
nebes rodné dítě,
vzhůru hledělo's, když večer v nachu
zapadalo's za kvetoucí sady,
vzhůru hledělo's, když na blankytu
proti tobě vycházela luna.
Bílá jako labuť byla panna,
s úsměvem za tebou dívala se,
větvemi když k ní si pohlíželo
zrakem plným jabloňových květů.

Vedlo jsi ji v dům svůj, tvojí byla.
Světla nebes vašimi jsou dětmi,
hvězdy všechny, které v modrých řekách
koupají se, v moři věkobylém,
ve strumenech, studánkách a tůních.
Všechno světlo, všechna záře nebes
vaší jest; přec našla chmura cestu
v dům váš zlatý, v příbytek jak lidí.
Nevěrnou se luna slunci stala,
mečem svým Perkunas bouřevládný
rozpoltil ji, bílou jako labuť!
Přízrak její jen už nocí bloudí
chorobný a bledý od té doby.
Slunce tvář se smutkem zahaluje
často nyní, povždy dřív jen jasná.
Najde osud ještě jednou chmurný
cestu svou po mléčné dráze v nebe,
sprší slunce pak a luny děti,
všechny hvězdy, v propast věčnou prázdna!

* * *

Dozněl hlas a pusté bylo ticho,
zdálo se, sám vítr že už zemřel.

Dívka.

Tíží cos mě jako kámen!
Nechylte se mlčky
k ohni tak! Ó, raděj' rcete,
co to jest, ten osud?

Pramáť.

Jen s úctou smí člověk o bohyních mluvit,
jež předou a snují osudu vlákno,
jen s báznî a chvěním ať pronáší jméno
těch příšerných Sudic, jichž sedm je šerých.
Valditoje se zovou.

Jim kameny staví u hlubokých proudů,
to posvátná místa jsou mátožným sestrám,
tam sedí při měsíce třpytu
a předou a předou tu tajemnou přízi,
značící život a smrt.

Ty kameny, jež jim za sedadla slouží,
jsou oltáře lidem: tam žertvy jim kladou,
tam zabitých nepřátel hlavy jim vojín,
tam zlatý len s pole jim hospodář nosí,
zralých hrst klasů a med.

Lze zdaleka vidět je u řeky sedět
a tkáti a tkáti, když luna je plná —
však běda, kdo zvědav, bez úcty by směle
se přiblížil sestrám těm, osudu paním,
a dílo jim rušil!

Hned vstaly by příšerné, mlhavé zjevy
a hroznýma rukama křemeny velké
by nad hlavy vznesly a s chechtotem
divým
by skrušily smělce, jak rozdrtí blesky
pych lesů, stoletý dub!

Všech ostatních jedna straní se sestra,
toť Lajma, sudeb královna velká,
hlas její jest slyšet na temenech horstva,
když cokoli zvláštního na lidi čeká,
ať blaho či zkáza.

Tu bosýma nohama horami běhá
a pozvedá hlavu a volá a volá
jak bystřice, která se propastmi valí,
jak vichr, když pustými skalami skučí
a ve slujích vyje.

V třech barvách se lidem zjevuje Lajma:
Má úroda býti, tu v zeleném rouše
po poli kráčí, a rodí se květy
po cestách, kde chodí, a s ptáky pak zpívá
v souhlasu mocně.

Však běda, když zjeví se v krvavém hávu;
to znamená válku, a třikráte běda,
černé když za sebou závoje vleče:
Mor znamená věštný pak její smutek
a kvílení žalné!

Dívka.

Chmurné jsou ty zvěsti vaše,
pramáti má drahá,
nezáří vám duha žádná
v upomínkách mračných?

Pramát.

Povím ti, co jesti duha.
Nejluznější ze všech bohyň
v modré říši oblaků,
Lauma sedí na démantném
stolci, duhou, pasem
sněžnou váže řízu.
Uviděla jednou juna,
byl jak obraz krásný,
láskou jata rozpustila
pás svůj barvokvětný,
po něm k zemi spustila se,
sladkou zpita touhou.
Byli šťastni. Syna měli,
třikrát denně se cimbuří
modrých nebes Lauma spěla
svého syna kojit.
Perkunas ji uzřel přísný,
rozzuřil se, schvátil dítě,
mrštil k nebi pacholetem . . .
Posud tkví tam Laumy robě
v Plejád bílé mlze.
Zkamenělo Laumě srdce
ve šíleném bolu,
bez chotě a bez dítěte
na křišťálném sedí křesle,
v žalu svém si zoufá.
Z kruté zloby někdy Lauma
juny vábí k sobě,
za pasem se jejím ženou
v divé blouznivosti.

Ale skryje lesklý klenot
bohyně do deštních mraků,
když se který z junů blíží,
sklamáním je tresce.
Zmizí duha v okamžiku,
když už po ní sahá,
jako v žití každá radost,
každý přelud krásný.

Dívka.

Neveselá vaše slova,
pramáti, jsou všechna,
dále přec však vypravujte,
bez lidského hlasu teskno
v burné, temné noci.

Pramát.

Zkázonosný, jak jsou živly,
neskrotí-li ruka mocná
slepou jejich nenávist,
příšer svět jest, nepřátelský.
Číhá vždy, by svábil, zhubil
vyvolence dobrých bohů,
bezbranného člověka.
Dřepí mátoh šeré plémě
tupě v polosnu jak havěť
v zimní spánek shroužená.
Lstivé však jest jako šelem
kletý rod, jenž nocí slidí

tichým krokem. Mnohdy luzně
krásou vábí, jako zmije
čarným zrakem lapí v plen.
V travách leží dlouhé stíny,
»večerními lidmi« slujou,
velká hrůza vane z nich.
Vstávají, když slunce skoná,
neurčiti jsou jak soumrak,
nemluví, nemají očí,
děsí k smrti nicem svým.

Dívka.

Mráz mě jímá, krev mi stydne,
ustaňte, ach, pramáti!

Pramát.

Jiné stvůry, postrach matek,
»laumy« jsou, ty šeré báby,
zlomyslné, příšerné.
Křivé jejich dlouhé prsty
dovedné jsou ve všech pracích,
pohotově však jsou vždycky
krásti děti kvetoucí.
Všude jsou, kde v domě šukáš,
boží dar když pečeš milý,
i když předeš na večer.
Na bělidlo s tebou chodí,
do zahrad, však nejraději
čumí v koutku, tiše, tiše,

jako myšky v skulinách.
Někdy také dobro činí,
málo kdy však. Zvědavé jsou,
rády též se opičí.
Znáš ten bílý domek v lese
na pasece u potoka,
kde ta mladá žena žila,
která žalem zemřela?
Dítě měla jako růži,
krásné, s očkami jak rosa,
s čelem jako padlý sníh.
Koupala je vlažnou vodou,
zpívala mu, uložila
v kolébku je, šla na pole
Bohu chválu zpívajíc.

Lauma mlčky v koutku stála,
mateřské viděla štěstí,
hýčkat se jí zachtělo.
Matka sotva z domu byla,
přihopkala lauma tiše,
kolíbala spící dítě,
pak mu lázeň strojila.

Rozdělala velký oheň,
naplnila kotel vodou,
hřála ji, až kypěla.
Nešťastné pak nemluvňátko
ponořila v hrozné vary,
zahynulo krutou smrtí
ubohé to poupátko! —

Čtvrtek den je zasvěcený
laumám všem, tu slyšíš robit
na večer je po domech.
Proto nesmíš šíti, práti
ani přísti v onu dobu;
co v ten den se nedodělá,
lauma sama dokončívá,
ale též to odnese.

Jiné laumy jsou zas sličné,
luzně oči jejich svítí
jako hvězdy na nebi.
V bařinách a hlubých lesích
houpají se v šeru stromů,
spočívají v květinách.

Běda tomu smrtelníku,
který v kruhy jejich vkročí,
hlasy jejich uslyší!
Návratu už pro něj není,
stále musí, stále bloudit
za přeludem divukrásným,
vábícím jej v jistou smrt.
Míhá před ním se jak obraz
bílé lůny, který v tůni
lapiti by rukou chtěl.
Hrouží se vždy hloub' a hlouběj'
v bezdno blat, a umíraje
posměch slyší, divý, krutý
nelítostných vražednic!

5*

D í v k a.

Dost, pramáti, mračných bájí,
chvalte se mnou »Matku lesů«,
matku mladých bříz a květů,
jasných vod a bublajících
strumenů pod měkkým mechem.
Přijde jaro, sejdou sněhy,
vyjdu s družkami vít věnce,
nahneme dvě štíhlé břízy,
utvoříme bránu květnou,
na večer až hvězdy budou,
přijdou juni s pochodněmi,
probíhati budou branou
dívky dvě vždy a dva hoši,
potkáme se, pocelujem! . . .
Bude-li to chtít má hvězda,
potkám toho, jemuž srdce
moje na vždy náleží!
Svatbu budete mi strojit,
zanechám váš sirý dům . . .
Ó můj milý, svatý ohni,
kdo ti bude dříví nosit,
abys hřál a těšil starou
moji pramáť osamělou?
Tuto slzu v oběť měj!

P r a m á ť.

Nestarej se, vnučko mladá,
nebude mi třeba ohně,
zahřeje mě černá země,

»Matka mrtvých« obejme mě.
Vystavíte dům mi jiný,
zelenou má krytbu z trávy,
dvéře, které na věky se
neotevrou, nikdy víc!
Neukážu slunci oči,
až ti bude k svatbě svítit,
stíniti mě černokřídlí
budou smrti andělé . . .
Neplač však, já byla šťastna,
jako ty jsem věnce vila,
jako ty jsem branou prošla
z mladých bříz a pestrých květů,
setkala se tam s tím mužem,
který mojím blahem byl!
Bílé jsou teď vlasy moje,
plno vrásek staré čelo,
ale srdce vzpomíná!
Hle, ten věnec z prutů suchých,
visící nad starým krbem,
je ten samý, který tenkrát
v lese jsem si uvila!
Věnec obrazem je duše,
nesmrtnosti, věrné lásky,
svazkem mezi živoucími
s těmi, kteří odešli!
Jako duše, věčnost, láska
bez konce jest, jedno na vždy!
Posvěť mi, ó drahý vínku,
starou skráň a temeno!

* * *

Posadila suchý věnec
na hlavu a klesla mrtva
vedle ohně na zemi.

Ticho bylo. Úsvit první
bledě vzcházel nad sněhy . . .

(Květy 1889.)

LITEVSKÁ BALLADA.

Stojí bříza s listy stříbrnými
za horami, ach, tak daleko —
laňka pod ní leží, hasnoucími
zraky hledá sluněčko.
Za horami stojí dvorec bílý,
uvnitř mladá žena umírá,
jako rosa mizí její síly,
šeptajíc tak, k nebi pozírá:

»Dobrý Bože, kéž se spánek schýlí
na hodinku jen na víčka má,
hledala by duše domek milý,
v kterém teskní po mně matka má!
Žežhulicí, duše uvolněná,
na návštěvu k ní by letěla,
zakukala ,s Bohem!', spokojena
vrátila by pak se do těla.
Bože můj, pak smrt ať přijde pro mě,
doufám v nebe tvoje a v tvůj ráj,
tiše dřímat v úzkém budu domě,
nepláču, že mrazem skončen máj.«

S povzdechem tak děla žena chorá,
oknem zřela toužně v širý kraj,
v polední kde v zlatém modrá hora
tiše stála, tiše temný háj.
Chvílí tou z hor, hájem, plavým polem
spánek boží, snivý anděl šel,
tichounce se vánkem nesl dolem,
k bílému až dvorci libý spěl.

Květy nesklonily vonné hlavy
vzdušné jeho nohy dotknutím,
klasy, role háv ten žlutě žhavý,
klesly ledva křídel vanutím.
Koně zapřažení v těžkém pluhu
nelekli se, kolem když se nes'
anděl spánku, žehnající luhu,
a na prahu starý, věrný pes
nezaštěkal, mátoha když k paní
vešla v síň co libý paprslek,
choré zraky když jí kryla dlaní,
z které blahý věčně line lék.

Usínala žena, uvolněná
duše její křídel nabyla,
v žežhulici pestrou proměněna
letěla, kam byla toužila.
Proti domu u hřbitova stála
stará lípa, šumná, zelená,
shrbená ač, k nebi přec se smála,
letním sluncem čarně zmlazena.
Na tu lípu žežhulice sedla,
zakukala, ach, tak truchlivě,

v komůrce až máti stará zbledla,
za srdce se chytla tušivě.
Vyšel otec, vyšli bratři z chaty,
rozumět však ptáku nemohli,
vyšla posléz věrná, sivá máti,
poznala hned s pláčem žežhuli.
»Pestrý ptáku, dcero moje milá,
duše zlatá, z dáli přiletla's,
kdy se tělem vrátíš, růže bílá,
v rodný kraj, kde luzně vykvetla's?«

Zakukala bolně žežhulice:
»Matko, dvé znám slze plodných slov.
Jedno z nich zní krutě: ‚Nikdy více!‘
druhé: ‚s Bohem!‘ — To mi říci shov.
Nevyřknu to první, plné hoře.
Vrátím se, — až kámen vydá květ,
vrátím se, — až stromy vydá moře,
v plotě kůl až svěží vydá snět.
S Bohem tedy, matko moje drahá,
ulož paměť moji v srdce skříň,
druhá moje matka, země vlahá,
přijme krásu moji věrně v klín!«

(Slovanský Sborník 1887.)

JURATA.

Litevská pověst.

Když vichr bouří a duje
do Baltu, divosti pln,
až horou strmí a ssuje
se spousta zpěněných vln, —
tu výkřik zaznívá z tůně,
vod řvoucích proniká val:
toť rybář tak upí v lůně
těch temných podmořských skal,
k nimž přikován, trpět musí,
až osud vejde s ním v smír.
A jantaru velké kusy,
jež točí a hltá vír,
jsou trosky zámku, jejž kryla
hlaď moře . . . Života sen
tam sladký Jurata snila,
až v onen osudný den,
když, láskou k rybáři jata,
v bouř divou změnila klid
svůj blahý a vášeň klatá
jí božský ztemnila vid.

To den byl smutný, ač slunný,
k Juratě když vnikla zvěst,
jak smělý smrtelník juný
tu záhubnou strojí lest,
že sítě do moře hází
a vražedných udic hrot
a smrti dráhu tak razí
v klín svatých, dřímavých vod.
Jurata hněvem se chvěla,
bol rozryl jí duše hloub,
a vášní bledá, tak děla,
o zlatý opřena sloup
na zářivém stojíc trůnu:
»Ples přestaň i chorovod!
Žal trhej harf vašich strunu!
Msta volá na povrch vod!
Za smělost, tak se nám rouhat,
trest najde, to přísahám!
Před smrtným nebudu couvat,
nuž, výhost i studu dám:
sem sladkým zlákám jej zpěvem,
odhodím bohyně pych,
a vábným zmámím jej zjevem,
lží slibných úsměvů svých —
pak mohutným loktů stiskem
jej zardousím v náručí!
Až zor mu zasypu pískem,
pak smích váš ať zazvučí!«

Tak končí krutá Jurata
za jásotu vodních žen;
loď z perel, jantaru, zlata

ji nese na slunný den,
a krásně zasvítí moře
jak ráno, vděků když pln,
při smavé, růžové zoře
bůh světla noří se z vln.
Jak měsíc bílými mraky
plá závojem její tvář,
rybáři míhají zraky,
tak slunná line s ní zář!
A sladce do srdce hloubi
hlas její, ptáčete zpěv,
mu vniká, an ladně snoubí
se s šepotem mořských děv,
a s lodě k němu se nese
pln hudby, něhy a tuh,
a jako strachem se třese,
když takto vane mu v sluch:

»Ó sestup se skály dolů,
v mé náručí, drahý, spěj,
ty's příčinou mého bolu,
nuž celou bídu mou znej!
Po tobě pod vodou nyju,
jsemť šťastna, když vidím tvou tvář,
a nehty v ňadra si ryju,
když slunce shasíná zář
a tma tě halí, tvé kroky
když tratí se dálavou,
a moře hluboké toky
zas šumí mně nad hlavou,
tam dole v jantarné síni,
kde mukou mi každá noc,

kde bohy z krutosti viní
mé srdce, čarovnou moc
že tobě k trýzni mé dali,
jenž neznáš snad lítosti?
Vždyť zraky tvé klid mi vzaly,
vždyť svrhl's mne s výsosti
mé božské, nadlidské pýchy
v prach smrtelné poroby!
Však ne, můj nářek jest lichý,
jest konec mé choroby!
Ty, spáso, kloníš se ke mně!
V tůň se mnou se ponoříš?
Kde vody šeří se temně,
tam tajemných divů říš,
tam spolu budeme šťastni,
ty v boha se proměníš!
Já vůle vzdávám se vlastní,
ty láskou mi odměníš!«

Tak končí lstivá Jurata
a vzpíná ruce mu vstříc,
a vzplane vášní jak vzňata,
a slza rosí jí líc.

Rybáři srdce se chvěje
ach, tušením sladkým tak,
se skály k Juratě spěje
a v zraky jí noří zrak;
a duše tak vřelá září,
tak čistá mu ze zorů,
že pouhým pohledem zmaří

lesť klamnou, již ze vzdoru
a zášti spředla Jurata
o pomstě své dumajíc,
a láska střela jak zlatá
jí duší pronikla; líc
jí bledla, s lodi se vrhla
jak šílená prchajíc,
a k sobě mocně jej strhla
tak v úzkosti zvolajíc:

»Ó zpátky! Loď má je kletá,
smrt kyne ti s paluby,
jen krok a po tobě veta,
tam spěl bys do záhuby!
Já lásku pouze ti lhala,
ach, promiň úskok můj; lež
hle, láska pravdou se stala,
ó rci, že věřit mi chceš!
Ty zůstaň, drahý, na zemi,
já opustím modrou hloub,
svůj zámek s poklady všemi,
svůj trůn a zlatý ten sloup,
kde žezlo visí mé říše,
jež tvoří pohodu, bouř.
Zde s tebou žíti chci tiše,
víc váží krbu mi kouř,
jenž k nebi z chaty tvé stoupá,
než bohatství nezměrné,
jež moře na vlnách houpá
a v prohlubni bezměrné.
Víc, muži, miluji tebe
a očí tvých čarný kmit,

než bohy, celé jich nebe,
než žití a slunce svit!«

Tak zvolá s pláčem a padá
mu k nohám, on zvedá ji,
klam prominut hned i zrada
a milenci spěchají
do chaty, kde čeká je štěstí,
kde zapomínají svět,
kde blaho bez konce věstí
jim polibky dštící ret.
A krvavé slunce kloní
se zdmutým peřejím v klín,
mlh závoj břehy již cloní,
loď v truchlý halí se stín,
bez královny plujou děvy
zpět pod vodu v sirý dům,
smích jejich umlk' i zpěvy,
pláč v moře mísí se šum.

Však ráno loučí Jurata
se s chotěm na skále zas:
»Ač slova slibu jsou svatá,
přec rušit je přišel čas!
Ach, nemohu na vždy dlíti
zde s tebou! V dům musím zpět,
neb nutno před bohy skrýti
své blaho, duše mé vznět!
Leč přijdu co večer k tobě,
do rána budu vždy tvou,
tak bohův uniknem zlobě.
Buď zdráv! Již vlny mě zvou

do hloubi, v živel můj vlastní,
toť osudu mého moc!
Jak spolu budem zas šťastni,
až hvězdná vrátí se noc!«

Tak zvolá. Bělostné řízy
jen ještě mihne se lem
na vodách . . . Jurata zmizí
jak vidina stvořená snem;
a smuten, kořist své touhy,
na skále rybář je sám,
a čeká celý den dlouhý
a slouchá šplounavým hrám
vln mořských, loudavým krokem
až slunce sléz kráčí k nim,
by žízeň svou hlubokým lokem
si hasilo před spaním.

Než poslední paprsek shasl,
z pěn královna stoupala,
blesk očí něhou se třásl
a peřej ji houpala
jak labuť. Jásavým plesem
ji vítal a spěchali
do chaty dřímavým lesem,
kde hvězdy se kmitaly
jak oči vlků, jichž vytí
v šer vnikalo doubravy,
a milenci blahem zpiti
skřek neslyší skuhravý
těch havranů hrůzověstných,
jichž Perkuna provází

vždy tlupa, na bleskověstných
když se mracích prochází.

Však Perkun shledl je s výše:
ó běda, milenci, vám!
Co rájem vám nízká chyše
a lásky opojný mam,
pán nebes, Perkunas mračný
soud svolává bohů všech.
Po pomstě bozi jsou lačni
a moře skalnatý břeh
se třese křikem jich divým.
Jurato, jsi souzena!
Již nese k nebesům sivým
skal ozvěna zlomená
tvůj ortel! . . . A právě zora
zrak spanilý otvírá
a do chyše záře sporá
se skulinou prodírá.
Jurata zbuzena praví:
»Již loučení přišel čas.
Jak krutý úsvit ten znaví
a moře zvoucí mne hlas!«

A vyšli z chaty, šli lesem
a přišli až ku břehu;
tam zřeli, blednouce děsem,
jak Perkunas v zážehu
svých rudých blesků je čekal,
jak zkáza s ním číhala,
jak v zraku, jenž po nich těkal,
smrt jistá se skrývala;

hled každý jeho byl bleskem,
hlas vichru se podobal,
když takto hromovým třeskem
na královnu zavolal:
»Tu lásku zaplatíš smrtí,
jíž blažila's člověka!
Náš zákon rouhače drtí,
msta káže tak odvěká!«

Než končil, hromy už metal,
až v základech břeh se chvěl,
les hořel, k oblakům létal
kouř černý, jímž širý tměl
se obzor nad mořem vzdmutým,
jež bičoval blesků vztek,
až k nebesům dorážel krutým
ston jeho, bolesti jek.
A zdálo se, celé zemi
že zkáza hrozí a zmar —
však bouře stichla a všemi
zas živly soulad, ten čar
všech božích nejsladší šířil,
se smavě zlata jak kmit,
a v mraku k nebesům vířil
bůh Perkunas pomstou zpit.
I moře stichlo a líně
se valí od břehu v dál
a tiše kolíbá v klíně
svém trosky jantarných skal,
z nichž pyšný palác Juraty
byl pod vodou vystaven:
toť z něho zbylo, hněv svatý

když Perkunův unaven.
A s nebe směje se světlo
na bledou Juraty tvář —
ta mrtva leží, kde zkvetlo
jí blaho, lásky kde zář
jí poprvé vzešla v duši,
jak hvězda, čarný jak sen,
pod skalou leží, kde buší
vod příboj v tvrdost stěn
těch příkrých, rostoucích z moře,
pod nimiž rybář teď stál
své v pusto žaluje hoře.
Tak bohů trpce se ptal:
»Proč posud dechu v mé hrudi?
Což pro mne nemáte trest?
Mne život kruší a trudí,
mám věčně břímě to nést?«

Tu vody zašumí z hloubi
a stařec se vynoří
a v zraku záští a zhouby
blesk temný mu zahoří.
»Jsemť,« praví, »otec Juraty
a ke mně vnikl tvůj vzdech.
Za zločin měj, za svůj klatý
trest těžký! V prsou tvých dech
po věky kmitat co jiskra
ti bude. Ó zoufej jen!
V spáry své, orlice bystrá,
tě bolest zachvátí v plen.
Po věky držet tě bude,
ta těžce pustí svůj lup!

Již pojď! Již moře ti hude
k pohřbu. Do hrobu vstup!«

A strhl rybáře k moři
rukou, jež osudu tíž
a hrůzu měla . . . Hned boří
se břehy, a hluboká skrýš
tam zeje, palác Juraty,
kde někdy jantarný stál,
a mžikem řasami spjatý
jak pouty, pevně, že sval
ni jeden v těle mu volný,
ku skále je přikován
ach, pro věky jinoch . . . Bolný
vzdech prsa dme, dokořán
zrak třeští, neb s hrůzou zírá
na mrtvé Juraty trup,
jenž před ním leží . . . Pak sžírá
bol věčný, lačný jak sup
mu srdce v prohlubni moře . . .

Nuž proto zoufalý jek
jest slyšet velkého hoře,
když vichrů bouřící vtzek
dme Baltu hluboké tůně
a v nový uvrhá žal
zas rybáře, ve vod lůně
když na mžik byl zadřímal.

(Osvěta 1887.)

DÍVČÍ ŽALOST.

Zazářila ranní zora,
vyšlo milé, jasné slunce,
v dvorci ruch už, v polích zpěvy
na svém loži dcera domu,
mladá, sebou nehnula.

Vešel otec do komory,
pravil stařec: »Drahé dítě,
ráno už, a ještě ležíš,
za tebe kdo bude pleti
v zahradě dnes pestrý mák?

Ještě ležíš a s tvou matkou
radíme se od úsvitu,
máme-li tě na ves provdat,
v panský dvůr na slunném kopci
nebo v město veselé.

Mlčí dívka, vejde matka,
stará, věrná, plná něhy,
zvolá na ni: Aj, mé dítě,

ještě spíš? Kdo bude chystat
výbavu tvou, nevěsto?

Ozvala se dívka bledá:
Nevstanu už, drahá máti,
připraveno už mé věno,
věnec z routy, bílý příkrov,
rubáš dlouhý, řasnatý.

Otče milý, nač se radit
od úsvitu s matkou věrnou?
Neprovdáš mě ani na ves,
ani v dvůr na slunném kopci,
ani v město veselé.

Matka moje sprovodí mě
tam, kam srdce moje touží,
na ten vrch, kde lípa stojí
vonných květů, sladkých šeptů,
která žal můj celý zná.

Pod zem vlhkou uloží mě,
plakat bude, vím, ach vím to,
celou zimu bude plakat,
přijde však zas slunné jaro,
horké slzy usuší.

Bratři moji koně pásti
budou zas a navštíví pak
nízký rov můj, plný květů,
vrátí též se z cizí země
ten, pro něhož láskou mru.

Řekněte mu, bratři moji,
pod rovem že srdce dříme
v úzkém domku z bílých desek,
srdce ranou skrvácené
zrádné jeho nevěry.

Mrtvá že tam leží dívka,
zahalená v bílé plátno,
vyšívané zlatou nití
jeho vlasů, slzami pak
skropené jak perlami.

Stydnou nohy, ruce, srdce,
ještě jednou na mne hleďte,
světlo než z mých očí prchne,
blíže pojďte, blíže, blíže,
poslední ten slyšte vzdech:

Vyzkoumat kdo tajnost lásky
dovede? Spíš v hlubém lese
spočítáte všechno listí,
vyčerpáte spíše moře,
na dno než jí přijdete!

Zmírám krutou jeho rukou,
přece po něm v touze volám . . .
Dole tam v té černé zemi
nebude mě nic, ach, bolet,
než že on zde nestojí!

S vámi že mě neuložil
v úzký dům, že nezaplakal
nad mým rovem s otcem, s matkou,
naposled že nepohlédl
s pláčem v zrak můj hasnoucí...

(Květy 1889.)

LITEVSKÁ PÍSEŇ.

Stojí lípa, pod ní pramen
jasnou šíří zář,
dcery slunce na úsvitě
myjou si tam tvář.

Přišla dívka smutná, sirá,
k vodě usedla,
žalujíc své krásné oči
k stromu pozvedla.

Lípo milá, sluncem jasná,
kéž tvůj tmavý kmen
v otce mého promění se,
jenž spí věčný sen.

Lípo milá s hvězdným květem,
větve zelené
kéž se mění v bílé ruce
matky milené.

Lípo milá, pak by snivý
šelest listů tvých
proměnil se v šepotání
slov, ach, nejsladších.

(Památník, vydaný ve prospěch
nadace Ad. Heyduka 1887.)

JINÁ LITEVSKÁ PÍSEŇ.

Že za les jel jsem ku své dívce,
to otec starý nevěděl,
prach na rouše a na brůničce
však tajemství mé pověděl.

Ó nekárej mě, otče starý,
dnes přivezu svou nevěstu,
hle, hrabe již můj koník jarý,
dej požehnání na cestu!

Když o půlnoci jsem se vrátil,
tu starý otec ještě bděl,
byl modlitbou si chvíli krátil,
teď v ústrety mi k vratům spěl.

A tázal se: Kdo nocí temnou
ti, synu, svítil na cesty?
— Dvě jasné hvězdy jely se mnou,
dvé zlatých zraků nevěsty!

(Lumír 1887.)

NA LITEVSKÉ MOTIVY.

JARO.

Ženilo se slunce s lunou,
s nebes dcerou jedinou,
večerní a jitřní hvězda
byly jejich družinou.

Večernice lože stlala,
svítila jim v komoru,
jitřenka až do úsvitu
stráží stála v obzoru.

Odhrnula zlatotkanou
koltru ráno, s úsměvem
vstalo slunce, naplnilo,
září blaha celou zem.

A ten úsměv jeho blahý
zemi prvním jarem byl,
růžový lesk vdechl břehům,
v modré vody stříbro lil.

Vonné květy volal v luhy
sluneční ten blahý svit,
lipám vplítal kolem skrání
zlatých korun vzácný kmit.

Dubům též, těm zasmušilým,
v jejichž koších soumrak vlád',
čelenky jak z diamantů
na dumavé hlavy klad.

A když pnuly bledé vrby
slunci ratolesti vstříc,
prstýnky jim navlékalo,
perle na ně sypajíc.

ČERVÁNKY.

Touhou chorá bloudí luna bledá
sinou pouští nebes nezměrnou,
láska k hvězdě jitřní klidu nedá,
s lůžka slunce pudí nevěrnou.

Marná touha! Místo s hvězdou, s mrakem
setkala se, úsvit když už mdlý
svítat začal, na ni hrozným zrakem
z temna mraku osud hledí zlý.

Blýskavice kmitají mu v hloubi,
rachot hromu z dna se ozývá,
sudba neodvratná, plná zhouby,
tato slova zahřmí, pomstivá:

»Marná na vždy zradná tvoje snaha,
všechna tvoje touha nehodná,
nikdy lásky nedosáhneš blaha,
slunce bledá ženo podvodná.«

Zároveň s tím slovem z temna mraku
vyšleh' blesk a zasáh' nešťastnou
hvězdu jitřní, jež podobna ptáku
perutí se nesla stříbrnou.

Tryskla krev jí mocným valem z hrudi,
bolem nad tím shasla luny zář,
východ ale, hvězdnou krví rudý,
slunce vítal usmívavou tvář. —

(Květy 1889.)

NAD OMŠENOU STŘECHOU.

Nad omšenou střechou
stará jabloň kývá,
s každé její větve
sto se květů dívá,
s nejvyššího vršku
na ní slavík zpívá.

Klokotal ten slavík
sladce ve dne, v noci,
až vylákal z domu
čarodějnou mocí,
dceru drahé máti,
milenému otci.

Dceru modrookou,
temnobrvou krásu,
s korunou na hlavě
dlouhých, hebkých vlasů,
plavých jako bledé
zlato žitných klasů.

Z komory ji lákal,
z tiché, tulné, milé,
kde ty její ruce
povždy k práci čilé
zlatem vyšívaly
šátky sněhobílé.

Do dálky ji lákal
ze stinného sadu,
zelená kde routa
s růží rostla v ladu; —
odpusť někdy Pán Bůh
černou mu tu zradu!

Zalkal starý otec,
syny svolal svoje:
»Odnesl mi jestřáb
potěšení moje!
Na koně! Hoj za ním
do lítého boje!

Přiveďte ji nazpět
pod tu starou střechu,
aneb ustelte mi

v hrobě lože z mechu,
by nebylo více
vidu mi, ni slechu!

Najdete-li v létě
ji, pak po pramici
kolíbavé vezte
moji holubici
a před sluncem chraňte
větví bělost lící.

Bude-li to v zimě,
na zlacené sáně
posaďte ji, hřejte
dechem její dlaně,
polibků, ach, tisíc
za mě vtlačte na ně!«

Jeli bratři, jeli
stepí, tmavým lesem,
řinčely jim zbraně,
z kopyt ořů, křesem
o kameny, jiskry
míhaly se vřesem.

Jeli, až ji našli
v rubáš zahalenou,
sedící pod starou
lipou pod zelenou,
hustě květem hvězdným
bílým obalenou.

Vidouce tak sestru,
hořce žalovali,
její bledá líce
s pláčem celovali,
a zpět v starý dvorec
opuštěnou zvali:

»Pojď zas pod tu střechu,
vlaštovka kde zpívá,
v komůrku svou bílou,
matička kde sívá
pod obrazem svatým
slova šepce tklivá!«

Na to milá sestra
ruce zalomila:
»Kdyby mát jen stěnou
třeba promluvila,
každé její slovo
v kment bych zabalila!

Nepůjdu však nazpět,
věnec pošlu pouze,
a zde plakat budu
— vím, že ne už dlouze, —
po matičce věrné
v nezkojené touze!

Jáma vykopána,
nade mnou se sklání

místo matky lípa,
a při větru vání
sype na mě květů
sladké celování!«

U HLUBOKÉ ŘEKY.

U hluboké řeky
plátno bělila,
zlatý její prsten
vlna shltila.

Jel na hnědém koni
jinoch jako květ,
oči jako hvězdy
dívaly se v svět.

Viděl pannu bledou,
jak se klonila,
nad tou temnou vodou
ruce lomila.

Jeho chmurný osud
byl to, že ji zřel,
opustil ho Pán Bůh,
kolem ní když jel.

Když jí hleděl v zraky,
točil se s ním svět,
srdce náhle v prsou
začalo se chvět.

»Divukrásný ptáku,«
šeptal jeho ret,
»hnízdo tvé v mé hrudi,
zanech v blankyt let!«

Řekla: »Vylov z tůně
prsten, bude tvůj,
a s ním moje srdce,
sladký druže můj!«

»Divoká je řeka,«
pravil, »utonu!
Pohřeb beze kněze
bude, bez zvonů!

A já bych radš v sadě
dřímati tvém chtěl,
abych nad svou hlavou
routy, lilje měl.

Slyšel bych tvé kroky
dole pod zemí,
kdybys o mně snila
mezi růžemi.«

»Utoneš-li,« řekla,
»dole blaze je,
skleněná jak hora
tůň tě ukreje.

Věčnou hude píseň
valný řeky šum,

7*

v noci stesk ukrátí
skočných bludic tlum.«

Pohled v její zraky —
jaký plál v nich čar!
Hluboké jak vody
lákaly jej v zmar.

Lákaly jej mocně,
s koně seskočil,
a vír divých proudů
hned jím zatočil.

Chopil ho a shltil,
marný zápas byl,
utonul a na dně
ruce v písek ryl.

Jasných očí hvězdy
do tmy zapadly,
snědé růže lící
v sinost povadly.

Vzrostla bledá třtina,
větrem šeptala,
a na břehu matka
stará plakala.

Řekla: »Znám ty vzdechy,
co z té třtiny jdou,
lká to mého syna
duše nad vodou!«

(Květy 1889.)

1628.

Nová Lysá, město věrné
víře otců, právům svatým,
v úzkostech a strachu dlelo,
neboť vypršela lhůta,
kterou edikt povoloval
v této noci poslední.

Bylo obci rozhodnouti,
chce-li šíji podle sklonit
před lžibohem, násilím.
V noci voj se blížil městu
k bráně západní, a dusot
vítězů již z dáli hřměl.

Hospodine! Celé Čechy
pod příkrovem zardouseny
ležely, majíce hanbu,
kletou družku, podle boku —
byly beze slávy klesly,
jako rabi pod bičem! . . .

Ticho bylo v městě Lysé,
prázdno bylo po ulicích,
pouze v radnici jak v oulu
hučelo to temným hlasem,
hukot pak se v píseň měnil,
v žalm k smrti truchlivý.

Dozněl zpěv a domů brali
měšťané se pod své krovy,
každý bledý jako přízrak.
Za nedlouho ruch však nastal,
vozy rachotily k bráně,
která vedla k východu.

Dlouhou řadou vyjížděli
s pláčem muži, ženy, děti,
kývajíce ještě domům,
jejichž krovy zasmušilé
divně začaly se jasnit
jako září bludiček.

Zatím k bráně na západě
valila se cizí chátra,
vražda svítila jí z očí,
chtivost lupu: »Otevřete,
— podejte se!« zvolal vůdce,
hrdě prapor zvedaje.

Rozlétla se těžká brána,
na prahu stál velký stařec,
velebný jak prorok dávný,

s vousem šedým, v temném rouše,
v oku smutek, klid však v tváři,
jaký dává důstojnost.

Stařec stál před branou vzpřímen,
nad hlavou mu na nebesích
purpurová plála záře,
neboť ve mžiku tom požár
nesmírný a neúmorný
celé město objímal.

Krvavě na vrchy sálal,
nebe šlehal, až se rdělo,
hučel jako smečka vichrů,
sypal jiskry v tmavé lesy,
svítil prchajícím v cestu,
gigantická pochodeň!

Hlasem, který zněl jak bouře
v pustých horách, pravil stařec
žasnoucímu vůdci vojska:
»Město Lysá nepoddá se!
většina, hle, jeho dětí
k bratrům táhne, slunci blíž!

Polska otvírá jim náruč,
nový život, volnost kyne
mladé síle, která doufá.
My však, kteří pod břemenem
roků schýleni jsme k zemi,
my jsme v městě zůstali.

Nedáme však našim vrahům
svaté co nám, Bohem dané,
volnost naši, naše duše!
Popel našich domů mějte,
kosti naše hrabte z rumu,
zděďte naše prokletí!«

Za praporem sokolským 1887.

PÍSEŇ.

Mně zdálo se, po vodě
po jasné že jsem plul,
snět kvetoucí byl veslem
a v plachtu vánek dul.

A jak ten člunek houpal
se chvějně na vlnách,
tak srdce šerou touhou
se tenkrát třáslo v snách.

A v sinou noc já hleděl
a viděl, na břehu
že jabloň stála v květu
jak báje ze sněhu.

Tam čekala, až měsíc
ji zlíbá září svou —
ach, bolest hnala v oči
mi slzu závistnou.

Však blíže když jsem připlul,
dél nešálil mě klam,
ta jabloň byla děvou,
ten měsíc já byl sám!

A když své vlahé zraky
pak v moje vnořila,
hned rosných květů divem
mou duši plnila.

(Lumír 1887.)

Z JARA.

Drozd zpívá už v háji,
ó zlatý zvuk,
pln touhy a něhy,
pln sladkých muk!

Jak smavá je niva,
zelený lán,
co šeptá jim tajů
ten větrů van!

A skřivan teď v bouři
svou píseň vznes'
jak pějící hvězda
nad temný les.

Je slunce, je jaro,
je zlatý máj,
zas vrátila dávná
se snivá báj.

Ó jaro, ó máji,
jaký to ruch,
jak zmlazena země,
jak siný vzduch!

Jak všude je světlo,
jak blaze kol —
jen v srdci mém smutek
a stesk a bol.

Má láska bez lásky
tam krvácí,
a v hrob ten se máj můj
už nevrací!

(Lumír 1891.)

SMUTNO JE MI . . .

Smutno je mi, bože můj,
jako v poli hruši,
tesk a úzkost přebývá
v žalostné mé duši.

Ptáci aspoň, bože můj,
prozpěvují v hruši,
ale němo k zoufání
je v mé pusté duši.

Přeješ slunce, bože můj,
osamělé hruši, —
nezbývá ti paprslek
pro mou temnou duši?

MLÁDÍ, MOJE MLÁDÍ.

Mládí, moje mládí,
zahozené žití,
kéž tě nehty mohu
z rumu zpět vyrýti.

Zapadlo's, mé mládí,
propadlo's, mé žití,
dejž mi Bůh tvou paměť
dlouhým pláčem smýti.

Pláčem, krví srdce,
ztracené ty žití,
aby z hrobu tvého
smíru vzrostlo kvítí!

JAKO POZDNÍ CHŮDCE.

Jako pozdní chůdce
(Bože, bože můj,)
bludic vzav za vůdce
světlo, jejichž svit
v noci mezi stromy
v pustém lese kmit',

v beznaději hyne,
(Bože, při něm stůj!)
zkáza když mu kyne
z bařin, v jejichž tmách
míhá chorý plamen
v horečných jak snách: —

tak já v propast žalu
(Bože, bože můj,)
trudů do přívalu
za přízrakem šel.
Za mnou žití brána
zavřela se, žel!

Běda cestě křivé!
(Bože, při mně stůj —)
Od krbu snad snivé
blaho šlo mi vstříc. —
Minul jsem je, nikdy
nenajdu je víc.

HORO, HORO VYSOKÁ.

Horo, horo vysoká,
proč mi v cestě ležíš?
Vodo, vodo hluboká,
proč mi v drahu běžíš?

Přes horu bych letět chtěl
k duši svojí drahé;
oči kéž bych líbat směl,
oči její smavé!

Proč se, oči, smějete,
já když žalem zmírám?
proč se jasně skvějete,
já když slzy stírám?

Horo, kéž jsi hrobem mým,
horo s temným lesem;
vodo, kéž jsi krovem mým
s věčným vln svých plesem!

Odpočívat v pokoji,
horo, chtěl bych v tobě,
dřímat, vodo, ve tvojí
vlně, v chladné kobě.

Kdyby tam jen svítilo
věčné očí světlo,
co mě rajsky vznítilo
a mě k smrti zhnětlo!

POD PORTÁLEM ŠEDÉ KATEDRÁLY.

Pod portálem šedé katedrály
lilji v ruce, v říze jako sníh
v jasu stála, v plavých vlasech hrály
zlaté jiskry, mžely hvězdy s nich.

Druhou ruku proti ňadru tiskla,
bránit jak by chtěla radosti
jasně slunné, aby nevytryskla
jako ručej v bujné prudkosti.

Jako ve snách srdci svému děla:
»Vázo blahem plná na pokraj,
ke rtům žíznícího sklonit chtěla
bych tvůj hluboký, šerosladký taj.«

Opodál se zrakem v zemi vrytým
bral se bledý, zasmušilý muž,
v sebezášti, s ukrutenstvím litým,
obracoval v ranách duše nůž.

8*

Tiskl také k prsům chvějnou ruku,
se srdcem jak ona rozmlouval,
proklínaje věčnou onu muku,
kterou štván jak biči, ucouval.

Pravil: »Šerý, krtkovitý plaze,
ryj a hlodej žití kořeny,
přervi je, vždyť žehnám tvojí snaze,
v rum když modly všechny sbořeny!«

A pak vzdych': »Ó, srdce, zřídlo žalů,
z něhož klidu zmizel krásný lad, —
zda by vyrost leknín z tvého kalu,
kdyby v dno ti paprsk čistý pad?«

Nehledal, kde ona stála posud,
v cudném vděku temných žalů lék...
Neviděl jí. Byl tak jeho osud.
V jasu stála, v šer on kroky vlek'.

(Lumír 1889.)

VÍM O BÁJNÉM LESE.

Vím o bájném lese,
každý paprslek
kde se šerem třese
jako polibek.

Vím o jednom muži,
jenž tam putoval,
a pod planou růži
sen ho v náruč zval.

A v tom sladkém snění
jako hvězdný skvost,
červánků jak rdění
květ mu z srdce vzrost.

Vím o jedné duši,
která těkala
lesní tenkrát hluší,
kouzla spřádala.

Přilákána vůní
uzřela ten květ,
čarných očí sluní
úsměv jí přelet'!

S kořenem to kvítí
bujně vytrhla
a pak krutě v sítí
tůně zavrhla.

Trhla srdcem děsná
bolest . . . Zvěděl spáč,
veta že po vesně
žití, propuk' v pláč.

Vím o poušti žhavé,
kam se potácel
a kde v noci tmavé
zvolna zkrvácel.

Ó, CHTĚL BYCH . . .

Ó chtěl bych, abys tak mě milovala,
šíleně jak miluji tě já,
tož taká křídla duši mé bys dala,
že vznesla by se v jas empyreja.

A za sebou by výš' a výš' tě táhla
v tu idealu cherubinskou říš,
po které vždy i na dně rmutu práhla,
a v kterou, osudně, ty nevěříš!

---

* * *

Tvá láska ránu hlubokou
  a osudnou jak hrob
mi vryla v duši, pamětnou
  těch čistších, bože, dob,
jež zašly, jako světlý den
  v tmu skane beze stop.

Ty snadně díš, že dětský sen
  má kajicnost, však žal,
jenž divoce tak ve mně vře,
  a slz mých skrytý pal,
ty žádná rozkoš nezastře
  i ani démon nezapře,
že hřích mě s tebou spjal!

A proto, ač jsem oblažen
  tvou láskou, zapadám
přec v záhubu, a zavržen
  již nezřím ku hvězdám,
jež čistá spása oblétá —
  již cele patřím tmám:
vždyť cítím, jak jsme ztraceni,
  jak z pekel samých temení
ta vášeň prokletá!

ODŘÍKÁNÍ.

Motiv staročínský.

Ve stínu starých sykomorů stála
oproti muži žena pobledlá,
háj dýchal tiše, večernice plála,
a v nyvém vlahé noci zanícení
tak mluvíc, žena hlasu pozvedla:

Dvě perly poslal jsi mi vzácné ceny,
bych přijala je s láskou strastnou tvou,
a přece víš, že sňatek už mě víže,
že jiný muž mě zove ženou svou!
Zde perly tvoje, jdi! Teď spadla tíže
mi se srdce... Však ne, ó june, stůj!
Dvě slzy ještě vezmi, slzy bolu,
že nesetkali jsme se dříve spolu,
tvůj bez konce že bude žal — i můj! —

(Almanach »Chudobky« 1896.)

ROMANCE

O OTROKU CHALIFA HASSANA.

Strojil Hassan, ušlechtilý
Aliův syn, bohabojný,
jednou vůdcům chrabrých vojů
knížecí hod slavný, hojný
s nevídanou nádherou.
Mísu křišťálnou a zlatou,
starobylou, přebohatou,
chalifských pokladů pýchu,
— památku po předcích svatou, —
do komnaty plné smíchu
hodovníků rozjařených
otrok jeho s krmí nes'.
Kráčeje však, uváz' patou
na kobercích rozprostřených,
zaklopýt' a k zemi kles'.

Z křišťálu jen střepy zbyly,
na koberec skvrny dštily,
potřísněn je ušlechtilý
Hassan sám na šatu svém.

Hosté všichni vyskočili,
hrozili a vytasili
dýky v hněvu velikém.
Byla vřava, neodolal
zlobě chalif Hassan sám.
Na kolenou otrok zvolal:
Pane mocný, jesti psáno:
»Tomu ráj, kterému dáno
skrotit hněv svůj.« Pamatuj!
Hassan děl po krátkém boji:
Pravdu máš, tak psáno stojí.
Pominul, viz, hněv už můj. —
Řekl jinoch: Ó, můj pane,
psáno též je: »Odpusť vinu.«
Jak je psáno, tak se stane,
řekl Hassan. Vstaniž, synu,
vinu tvou ti odpouštím. —

Zvolal jinoch: Milost tvoji
Bůh odmění! Psáno stojí:
»Dobrodince miluje!«
Pravil Hassan: Hosté moji,
jedno slovo z Knihy svaté
váží víc než všechny zlaté
poklady a křišťály.
Drahé památky mne zbavil
sluha tento nevšímavý,
chybu malou ale spravil
velkým z Knihy výrokem.
Jinochu, od této chvíle
prost jsi pout a ponížení,
nejsi více otrokem!

Svoboden jsi! Zde je zlato,
abys zbroj a koně za to
koupit moh', a prolévati
krev za víru, bojovati
volný jako vyznavač.

(Morava svým Maticím 1897.)

OSUD.

Uniknout že možno není
osudu, jejž Bůh sám určil,
i kdyby ti démon stranil,
nebo mocný džin ti sloužil,
každý věřící tak ví.

Hostem krále Šalomouna,
hostem drahým nade všechny,
jednou byl v Jerusalemě
mladý kníže z Indie.
Šalomoun ho skvěle častil,
všechny divy chrámu svaté,
všechna kouzla vonných zahrad,
všechnu domu nádheru
ukázal mu žasnoucímu.
Z pokladu pak vyňal prsten,
na trůn zlatý sedl s hostem,
a tak pravil knížeti:
»Čarodějný je ten klenot;
zatočím-li jím na prstu,
viditelným svět se stane

jinak neviditelný.
Andělé a démonové,
džini, zjevy, mátohy,
vše, co skryto zrakům lidským,
ihned zrakům zjevno jesti
čarem toho prstenu.
Dej mi ruku! Hleď teď kolem!
Rozeznáváš v prázdnu nyní
tajuplný duchů svět? . . .«

Žasl kníže! Zdálo se mu,
poprvé že nyní prohled,'
slepým že byl dosavad.
Co tu bylo různých tváří,
postav podivných či krásných,
pitvorných i půvabných!
Pojednou se kníže zachvěl,
velký anděl temných zraků,
s perutěmi noc jak modrá,
plná hvězd a plná tajů,
před trůnem se zastavil.
Zrak svůj velebný a hlubý,
zrak svůj, který udivení
velké jevil, na knížete
bez pohybu upíral.

Šeptem kníže pravil králi:
»Neznámá mě hrůza jímá!
Děsivý jaký to přízrak
zkázověstný ve své kráse?«
Odpověděl Šalomoun:

»Azrael to, anděl smrti,
ten, co do věčnosti volá
duše lidí před soud Boží!««

Kníže třásl se a pravil:
»Stále na mě zírá, zírá,
divný mráz mi tělem jde!
Zdá se mi, jak by mě hledal,
není jist, že poznává mě,
uniknouti ještě lze mu!
Králi, prokaž mi teď lásku!
Některému z džinů mocných
rozkaz dej, neb démonů,
rychlostí aby mě blesku
dones' domů na svých křídlech,
do Indie, vlasti mé.«

Stalo se, jak přál si kníže,
na perutě vzal jej démon,
do Indie tak jej rychle
donesl, že dřív tam přišel,
do trávy než granát spadl
s větve, s níž jej vítr střás'.
Šalomoun však Azraeli,
kloně se mu, takto děl:
»Proč jsi udiveně hleděl
na knížete, anděli?«
Odpověděl anděl králi:
»»Jak jsem jinak mohl hledět,
vesmíru když Pán mi velel,
abych duši toho muže
v Indii vzal, přived ji?

V Indii! A seděl s tebou
v městě tvém, v Jerusalemě!
Proto byl jsem udiven.«« —

Řekl tak a bleskem letěl
za knížetem, který právě
v paláci svém skonával.
Chvátaje, by smrti skryl se,
padl, poranil se zbraní,
po boku již ostrou nosil.
Odňal tedy anděl smrti
duši jemu v Indii. —

P E R L A.

Podobenství.

Byl člověk, který měl drahocennou perlu. Když plul po moři, upustil ji a spadla na dno propasti. Vzal nádobu a jal se čerpati vodu, kterou vyléval na břeh. Bůh moře mu pravil: Kdy vyčerpáš všechnu tu vodu? — Kdybych měl zemřít námahou, odpověděl, nedám se odstrašiti.... Bůh moře, znaje upřímnost těch slov, vytáhl perlu z moře a vrátil mu ji.

* * *

Tak vypravuje dávná na Východě báj:

Byl jeden člověk, jenž měl v noci věštný sen,
že v moři, v naznačeném místě, v propasti
se skrývá zářná perla ceny zázračné.
A ráno vstal a jal se vodu čerpat hned
a vylévat ji z moře na břeh do písku.
A bez únavy tak se trudil, namáhal
až do úpadku. Mnozí zastavili se
a tázali, co činí, a pak smáli se,

když slyšeli, jaký to divný účel má,
a mnozí láli zas a uráželi jej,
neb myslili, že z nich si tropí pouze žert;
však někteří docela zbledli závistí
a byli by jej rádi v propast uvrhli,
když myslí kmitlo jim, že nalézti by moh'
snad přec tu vzácnou perlu zářnou v pěně vod.

On nedbal však ni záští, ani posměchu
a trudil se a trudil, noc až padala
na zdřímlou zem, na moře v temnu šumící
a nepokojně, marně hledající klid.
Tu vynořil se náhle z černa bílý zjev
jak měsíc luzný a jak úsměv líbezný.
To jeden z dobrých duchů mořských hlubin byl
a v tichu noci oslovil tak člověka:
»Znám upřímnost tvé snahy cíle dosáhnout,
jenž nemožný je bez pomoci nadlidské.
Po čem se člověk marně trudí, — možno nám
mu za odměnu darem dát.« — Tak pravil zjev
a položil mu onu vzácnou perlu v dlaň . . .

Vy všichni, kteří trudíte se na cestě
po idealu, dbejte na tu starou báj
a nechte kolem jdoucí smáti se a lát,
ta perla z hlubin, věřte! bude dána vám.

JSOUŤ SLOVA DÝM.

1. Ó, Bože mocný, veď mne v lásky plameny; je láska k Tobě vším, neb Tebe chápati, kdo by to dovedl? a mluvit s Tebou mluvou Tvou, nedáno člověku. Šept nejprostší však dojde Tvého sluchu, když z duše šel, ne pouze ode rtů.

2. Bylo to v Mekce ráno, ještě za šera, když v davu starý pastýř stál a před Kábou se takto pomodlil:

3. »Můj Pane,« řekl, »zjev Svou zářnou tvář, bych potěšen byl, neboť toužím po Tobě, a veď mne do síně, kde dlíváš, budu sluhou Tvým! Před trůnem Tvým Ti prostru koberec a s obuvi Tvé snímat budu prach, jenž na ni padá, kráčíš-li hvězdami. Když ret Tvůj sprahne vedrem slunce, Tvého otroka, podám Ti doušek mléka koz, jež pasu na horách. Vezmi mne v službu Svou, neb miluji Tě, Pane, a toužím strastně být ve službě Tvé!«

9·

4. Tak modlil se a uslyšel to kolem dav, a vypudili starce z chrámu a hrozili mu smrtí. Utekl se k nohám Proroka, jenž s prvním zory zábleskem se k svaté Kábě bral.

5. A Prorok vyslechl jich žalobu, s úsměvem dobrým ruku vztáh' na starce ochranu a pravil lidu:

6. »V úctě ustupte a před Kábu hned pusťte poutníka! Ze svatyně jej vyhnat? Pravím vám, kdekoli stojí, vždy jest v svatyni, neboť v taj živé lásky vešel po hrdlo! Ta modlitba, jež pohoršila vás, je Bohu libá, srdce vyslovilo ji, nikoli ret. Ne slova, ale vůle tvoří modlitbu. Co slovo? Pouhý dým! A jiskra platí jen, ta matka mocných požárů!«

7. A Prorok, jehož mysl pronikala nebes hloub, klek' s nevědomým starcem před Kábou. Něm, v podivení velkém zůstal dav.

8. Ó, milovaný Bože, veď mne v lásky taj a dej, by ve mně jiskra mocný požár vznítila! —

(Lumír 1898.)

V ZADUMÁNÍ.

Když v letě chodil jsem kol rév ve velké zahradě,
tu ráno kdys nad tajem rostlinným jsem zamyšlen
si pravil takto: »Réva tato zde, tak radostná,
jest ona něčím v pravdě o sobě, či pouze zjevem jest,
snem pouze v slunci, snem, jejž *Něco* sní,
co bylo dřív než ona a co zůstane,
až pomine ta radost zelená?

Ó, zajisté, co v pravdě jest a ne se pouze zdá,
to tajuplné její *Co* a *Proč*, je v Neznámu,
jak v temnu podzemí jsou její kořeny,
a z toho vzešla, sluncem vábená . . .

A jak ta réva klíčí z neznámého tajemství,
tak člověk z duchovnosti, z tajů tedy též,
se jeví osobností svou, je v slunci snem,
v tom slunci, které někdy navždy zapadne! . . .

Jest jak ta réva zjevem svého *Proč*,
však vlastní jeho *Já* jest v hloubi tajemství.
Čím více tedy žije v zjevu jen, tím dál

od svého *Já* se chýlí... Jest blažen tedy on,
jenž od sebe jak obnošený šat vše odvrhl,
co stvořeno, až významu už nevidí
v té dvojí posléz náhodě, jíž zrozením
a umíráním zovem... Zůstane mu pak
to pravé, věčné jeho *Já*, jež obsaženo jest
v tom taji, odkud vyšlo, který jesti *Vším*.«

Tak zadumal jsem se v té velké zahradě
u svěžích rév, politých červánkem,
a mimoděk jsem hleděl k východu,
z jehožto bran se slunce vznášelo a v mysl mou
se podobenství lilo Džalal-ud-dínovo:

»Byl jednou muž, jenž svaté touhy pln
šel k domu Milovaného a zaklepal
na dvéře světu povždy zavřené.
Hlas tázající zazněl z tajů bezdna
a hlas ten pravil: Kdo zde zaklepal?
A řekl poutník, bludem posud zaslepen:
Ty znáš mne, Milovaný, jsem to *já!* —
Hlas odvětil: *Ty?* Není místa zde pro Mne a tebe! —
A dvéře uzavřeny zůstaly...

Tu milující smutně odešel na divou poušť
a zůstal v samotě po celý dlouhý rok
a zahloubal se v sebe naprosto, a modlil se
a poznal posléz, co jest pravé *Já*.
A nyní opět šel a opět zaklepal
na dvéře uzavřené Milovaného,
a opět hlas se tázal: Kdo zde zaklepal?

A pravil poutník vytrženě: Jsi to Ty! . . .
Tu ihned dvéře otevřely se . . .«

Tak dumal jsem v té velké zahradě, když kolem rév
jsem ráno šel . . . Ó, dvéře pro mě posud zavřené,
zda někdy rozlítnou se mi ty vaše veřeje? — —

**(Almanach dámského odboru
Ústř. Mat. Š. pro Prahu 1897.)**

